

לקוטי תורה • פרשת כי תצא • מאמר 2

כי תצא למלחמה על אויביך וגו'

”כי תצא למלחמה על אויביך” וגו'

התפילה היא מלחמה יומיומית בנפש הבהמית. בכוח עבודתו שלו האדם מנצח את חיצוניות הלב, את האהבה שנולדת מהתבוננות; הניצחון הזה מזכה אותו במתנה מלמעלה — גילוי נקודת הלב, עצם הנשמה ששורשה למעלה מהעולמות, והיא לבדה הופכת רע לטוב ועולה, באמצעות תורה, מצוות, תשובה ובכייה, לדבקות בה' עצמו.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/ki-seitzei/2

הנקודה

התפילה היא מלחמה יומיומית בנפש הבהמית. בכוח עבודתו שלו האדם מנצח את חיצוניות הלב, את האהבה שנולדת מהתבוננות; הניצחון הזה מזכה אותו במתנה מלמעלה – גילוי נקודת הלב, עצם הנשמה ששורשה למעלה מהעולמות, והיא לכדה הופכת רע לטוב ועולה, באמצעות תורה, מצוות, תשובה ובכייה, לדבקות בה' עצמו.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

הפסוק "כי תצא למלחמה על אויביך" מתאר את מלחמת התפילה היומיומית בין נפש האלקית לנפש הבהמית. מאמר הזוהר "כל מאן דקטיל חויה יהבין ליה ברתא דמלכא" מלמד שלמלחמה זו שני ממדים. האדם מנצח את הראשון בכוחות עצמו: ההתבוננות בכך שה' הוא חיי החיים מעוררת את אהבת "חיצוניות הלב" ושוברת את המעשים, הדיבורים והמחשבות הנמשכים מעמלק. אך התבוננות זו מגיעה רק למלכות של ה', הממלא את העולמות. הממד השני הוא מתנה מלמעלה: גילוי "נקודת הלב", רצון בה' שלמעלה מהשכל, ששורשו באור הסוכב כל עלמין; משום כך "אין מזל לישראל". הארת נקודה זו משיבה לנשמה את לבושי המחשבה, הדיבור והמעשה; עצמותה, הנמשכת מאצילות עצמה, הופכת את המדות. כדי לגלותה יש לבקש את "פני" ה' באמצעות סליחות, תורה, מצוות וצדקה, ולהשתוקק אליה תחילה. הפסוקים הבאים מתארים את הסרת המותרות ואת המקיף של הרע, עד שהאהבה נעשית קבועה והנשמה בוכה בתשובה עילאה, וכייחוד ביום הכיפורים.

מבנה

1	התפילה כמלחמה ושני ממדיה	11-2
המלחמה שבפסוק היא מלחמת התפילה היומיומית בין שתי הנפשות, המלחמה בעמלק "מדור דור". מאמר הזוהר "כל מאן דקטיל חויה יהבין ליה ברתא דמלכא" מלמד שיש כאן שני ממדים: הניצחון שהאדם משיג בכוחות עצמו, ומה שניתן לו מלמעלה. בת המלך היא נקודת הלב, בניגוד לחיצוניות הלב – האהבה שצומחת מתוך התבוננות.		
2	חיצוניות הלב וגבולותיה	11-4
ההתבוננות בכך שה' הוא חיי החיים, ה"חיים" הרוחניים שבתוך כל דבר, היא "חרב פיפיות" של התפילה, השוברת את המעשים, הדיבורים והמחשבות שאינם לה'. אך התבוננות זו מגיעה רק למלכות של ה', "לשם" הממלא את כל העולמות, שגם המלאכים מקדשים.		
3	פנימיות הלב והאור המקיף	11-7
פנימיות הלב היא רצון שלמעלה מהשכל, האלקות המתגלית באמצעות היחידה, ששורשה באור הסוכב כל עלמין, שלפניו השמים והארץ שווים. הכוכבים מקבלים באמצעות השתלשלות מסודרת, ואילו לישראל "אין מזל". אהבה זו מוטרפת בגלות; כאשר האדם מנצח במלחמה החיצונית, היא מתגלה מלמעלה, "על אויביך", והופכת רע לטוב.		
4	הארת נקודת הלב ועצמותה	11-13
הארת נקודת הלב, מן האצילות המוסתרת בעולמות התחתונים, משיבה לנשמה את לבושי המחשבה, הדיבור והמעשה; עצמות הנקודה, מאצילות עצמה, הופכת את המדות. שלוש מדרגות הנשמות שמונה הרמז, "חלק רביעי בישראל", יסוד הארוך של אבא והפרצופים הפנימי והחיצוני של מלכות מסבירים את ההבדל ומראים שנקודה זו מצויה בכל יהודי.		

ה"תואר" הכפול הוא הנשמה שבגוף והנשמה שלמעלה ממנו, המזל שלו. כדי להפוך את המדות יש להמשיך אור מן הנשמה העליונה הזאת באמצעות בקשת "פני" ה' בסליחות, בתורה, במצוות ובצדקה, כך שהנקודה הפנימית תעלה אל אור אין סוף. זיווג זה, הנעשה באמצעות התורה, דורש השתוקקות מוקדמת: "וחשקת בה".

6 אל ביתך: תשובה ובכייה

20-18

כפי שהזוהר דורש את הפסוק "נפלה לא תוסיף קום", הקימה באה מלמעלה, ונמשכת בעשרת ימי תשובה. בעל התשובה מסיר את המותרות שבשכל ובמדות ואת המקיף של הרע, כדי שהאהבה תהיה קבועה, ועולה לבכייה של תשובה עילאה, לשלמות הנשמה, ובייחוד ביום הכיפורים.

מ ו ש ג י ם

בת המלך ברתא דמלכא

במאמר הזוהר "כל מאן דקטיל חויה יחבין ליה ברתא דמלכא", זו המתנה מלמעלה: נקודת ציון וכנסת ישראל, המתגלה בכל אדם כנקודת הלב.

נקודת הלב נקודת הלב

הפנימיות העמוקה ביותר של הנשמה, המתגלה כרצון בה' שלמעלה מהשכל. עצמותה באה מאצילות עצמה; הארתה באה מן האצילות המוסתרת בעולמות התחתונים.

חיצוניות הלב ופנימיות הלב חיצוניות הלב ופנימיות הלב

חיצוניות הלב היא האהבה והיראה הנולדות מהבנה ומהתבוננות; פנימיות הלב היא רצון הלב (רעוא דליבא), שהוא למעלה מהשכל.

ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין

הראשון הוא החיות של ה' הנמשכת בעולמות מדרגה אחר מדרגה; השני הוא ה' כפי שהוא למעלה מהעולמות, שלפניו השמים והארץ, הרוחני והגשמי, שווים.

מזל מזל

הכוכבים שדרכם מקבלים אומות העולם באמצעות השתלשלות מסודרת; גם החלק שבנשמה שנותר למעלה מן הגוף ומוריד את אורה אל הנשמה שלמטה. "אין מזל לישראל": שורשם למעלה מן ההשתלשלות.

יפת תואר ואשת יפת תואר יפת תואר ואשת יפת תואר

הנשמה שלמעלה, ששורשה בתפארת, והנשמה שבגוף, ה"אשה" המקבלת ממנה ונמצאת בשבי.

תשובה עילאה תשובה עילאה

מדרגת התשובה הגבוהה ביותר, המתבטאת בבכייה הבאה מדבקות הנשמה בשורשה, מעבר למה שביכולתה להכיל; היא שייכת במיוחד ליום הכיפורים.

התפילה כמלחמה ושני ממדיה

1 כי תצא¹ למלחמה על אויבך וגו'. הנה איתא בזוהר שעת צלותא² שעת קרבא³ ומלחמה זו היא מה שכתוב מלחמה לה' בעמלק⁴ מדור דור.

"כי תצא למלחמה על אויבך" וכו'. בזוהר נאמר: "זמן התפילה הוא זמן מלחמה". מלחמה זו היא המלחמה שעליה נאמר: "ה' נלחם בעמלק מדור דור".

המאמר פותח בדין התורה על יציאה למלחמה (דברים כא, י), ומפרש אותו כמלחמה הפנימית בעבודת ה'. בזוהר נאמר שזמן התפילה הוא זמן מלחמה, ואדמו"ר הזקן מזהה מלחמה זו עם המלחמה בעמלק, שעליה נאמר בתורה שהיא נמשכת "מדור דור".

שבכל דור ודור ובכל יום ויום צריך להיות מלחמה זו בנפש האדם כי זה לעומת זה עשה⁵ אלהים נפש דקדושה מעשה דבור ומחשבה מדות ושכל דקדושה וכנגדה נפש החיונית הבהמית כו' ולאום מלאום יאמץ.⁶

בכל דור ודור ובכל יום ויום צריכה מלחמה זו להתרחש בנפש האדם, שהרי "זה לעומת זה עשה אלקים": יש נפש של קדושה, [ובה] מעשה, דיבור ומחשבה, מדות ושכל של קדושה; ומולה נפש חיונית-בהמית וכו'. ו"לאום מלאום יאמץ".

המלחמה מתנהלת בכל אדם, בכל יום, משום שכפי שנאמר בקהלת, אלקים עשה "זה לעומת זה": נפש של קדושה, על השכל, המדות וכוחות המחשבה, הדיבור והמעשה שבה, ומולה הנפש הבהמית שמחיה את הגוף. לרבקה נאמר ששני העמים שבכטנה ייאבקו זה בזה, והאחד יגבר על האחר; כך גם בין שתי הנפשות, שבכל זמן אחת מהן גוברת.

וצריך האדם להגביר נפש דקדושה ושעת מלחמה היא שעת התפלה שאז הוא שעת הכושר למעלה וכו' על האדם לתת לנפש הקדושה לגבור. זמן המלחמה הוא זמן התפילה, שכן אז הוא עת רצון למעלה וכו'.

תפקידו של האדם הוא לתת לנפש הקדושה לגבור. התפילה היא זמן המלחמה, מפני שאז הוא עת רצון למעלה, שעה שבה יש פתיחות לקבלה בשמים.

(עיי' בפרשה ויחי ע"פ יהודה אתה^{7,8} שבי פרשיות דק"ש [דקריאת שמע] שמע והיה הם בחינת ראובן ושמעון ואמת ויציב הוא בחינת לוי ושמון⁹ [ושמונה עשרה] הוא בחי' יהודה אתה ביטול כו')

(עיינו בפרשת ויחי, על הפסוק "יהודה אתה", שם מוסבר ששתי הפרשיות של קריאת שמע, "שמע" ו"ויהיה", הן בחינות ראובן ושמעון; "אמת ויציב" היא בחינת לוי; ותפילת שמונה עשרה היא בחינת "יהודה אתה" — ביטול וכו'.

בהערת סוגריים מפנה אדמו"ר הזקן למאמרו על "יהודה אתה" (בראשית מט, ח), המקביל בין חלקי תפילת הבוקר ובין ארבעת בניה הראשונים של לאה. שתי הפרשיות הראשונות של קריאת שמע מקבילות לראובן ולשמעון; ברכת "אמת ויציב" שלאחר קריאת שמע מקבילה ללוי; ותפילת שמונה עשרה, תפילת העמידה, מקבילה ליהודה, ששמו מבטא הודאה וביטול לפני ה'.

וַיֵּל [ויש לומר] דלכן זמן ק"ש [קריאת שמע] והזכרת יצ"מ [יציאת מצרים] שהוא ענין אמת ויציב הוא עד סוף שלשה שעות נגד ג' בחינות דראובן שמעון ולוי ותפלת שמו"ע [שמונה עשרה] עד ארבע שעות בחינה הרביעית דיהודה).

ויש לומר שלכן זמן קריאת שמע והזכרת יציאת מצרים, שתוכנה הוא "אמת ויציב", הוא עד סוף שלוש שעות, כנגד שלוש הבחינות של ראובן, שמעון ולוי; ואילו תפילת שמונה עשרה היא עד ארבע שעות, כנגד הבחינה הרביעית, של יהודה).

ההערה מציעה טעם לזמני ההלכה של התפילה. אפשר לומר את קריאת שמע, יחד עם הזכרת יציאת מצרים ב"אמת ויציב", עד סוף השעה השלישית של היום, כנגד הבחינות של ראובן, שמעון ולוי; ואילו תפילת שמונה עשרה נאמרת עד ארבע שעות ביום, כנגד הבחינה הרביעית, יהודה.

והנה איתא בזהר מאן דקטיל לחויא⁹ יהבין ליה ברתא דמלכא¹⁰ חויא הוא הנחש הקדמוני בחינת עמלק ומאן דקטיל לחויא שנצח המלחמה יהבין ליה מלעילא¹¹ בחינת ברתא דמלכא.

בזהר נאמר: "מי שהורג את הנחש נותנים לו את בת המלך". הנחש הוא הנחש הקדמוני, בחינת עמלק; ומי שהורג את הנחש ומנצח במלחמה, נותנים לו מלמעלה את בחינת "בת המלך".

האמרה בזהר, "מי שהורג את הנחש נותנים לו את בת המלך", מציגה את הרעיון שילווה את המשך המאמר. הנחש הוא הנחש הקדמוני שבגן עדן, שאדמו"ר הזקן מזהה עם עמלק; מי שמנצח אותו במלחמה שבנפש מקבל "מלמעלה" את בת המלך, שהמאמר יסביר כגילוי של הנקודה הפנימית ביותר בנפש.

והענין כי הנה במלחמה זו יש בה ב' בחינות האחת היא מצד כח הנפש האלהית שהיא שכל ומדות כו' ויש לה כח דקדושה להתגבר ולנצח המלחמה.^{12,13}

והעניין הוא שבמלחמה זו יש שתי בחינות. הראשונה היא מצד כוח הנפש האלקית, שהיא שכל ומדות וכו'; ויש לה כוח של קדושה לגבור ולנצח במלחמה.

למלחמה יש שני ממדים. הראשון הוא החלק שאדם מנצח בכוחותיו שלו: לנפש האלקית, עם השכל והמדות שלה, יש כוח של קדושה שבכוחו להתגבר על הנפש הבהמית.

2 וע"ז אמרו מאן דקטיל לחויא כו'. והב' היא מה שאין בכח הנפש מצד עצמה להתגבר. ועל זה אמרו יהבין ליה מלעילא הוא בחינת מלחמה לה' בעמלק.¹⁴

על כך אמרו: "מי שהורג את הנחש" וכו'. הדבר השני הוא מה שאין בכוחה של הנפש להתגבר עליו בכוחות עצמה. ועל כך אמרו: "נותנים לו מלמעלה" — זו הבחינה של "הוי' נלחם בעמלק".

החלק הראשון של דברי הזהר, "מי שהורג את הנחש", מתאר את הניצחון שהאדם משיג בכוחות עצמו. הממד השני הוא מה שהנפש אינה יכולה להשיג לבדה; על כך נאמר "נותנים לו מלמעלה", והוא מקביל ל"הוי' נלחם בעמלק" — מלחמה שה' עצמו מנהל.

וביאור ענין זה הנה ברתא דמלכא¹⁵ הוא נקודת ציון¹⁶ וכנסת ישראל שכוונת ואוספת לתוכה הארת ישראל דלעילא

ביאור העניין: "בת המלך" היא נקודת ציון וכנסת ישראל, המכנסת ואוספת לתוכה את הארת ישראל שלמעלה.

"בת המלך" היא "נקודת ציון" וכנסת ישראל, שורשן הכללי של נשמות ישראל. השם "כנסת" מתאר את פעולתה: היא מכנסת לתוכה את האור של "ישראל שלמעלה".

(ע' [עיינן] מענין זה כפי תצוה בד"ה זכור את^{17,18} אשר עשה לך עמלק ועיין בזח"ב [בזהר חלק ב'] ר"פ משפטים צ"ד ב')

(בעניין זה ראו בפרשת תצוה, במאמר המתחיל "זכור את אשר עשה לך עמלק"; וראו בזהר, חלק ב, בתחילת פרשת משפטים, [דף] צד ע"ב.)

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "זכור את אשר עשה לך עמלק" שבתורה אור, ולזהר על פרשת משפטים, העוסק בבחינה בנפש ובשכינה הנקראת "בת המלך".

והיא בחינת נקודת הלב ופנימיותו המתגלה בכללות נשמות ישראל בבחי' רעותא דליבא וכמ"ש בכל לבבך¹⁹ שיש ב' לבבות חיצוניות הלב.

והיא בחינת נקודת הלב ופנימיותו, המתגלית בכלל נשמות ישראל כרעותא דליבא — רצון הלב. כמו שכתוב "בכל לבבך", שכן יש שני לבבות: חיצוניות הלב

אצל כל אדם מתגלה הנקודה הכללית הזאת כ"נקודת הלב", פנימיותו של הלב, המתבטאת כרצון הלב (רעותא דליבא): כמיהה לה', עמוקה יותר מרגש המבוסס על הבנה. התורה כותבת "בכל לבבך" באות כפולה, לבבך ולא לבך, ואדמו"ר הזקן מפרש זאת כשני לבבות — לב חיצוני ולב פנימי.

ופנימיות הלב (ע' [עיינן] מזה בד"ה מי מנה²⁰ וכד"ה אתם נצבים²¹ ועמ"ש בד"ה ששים המה²² כו' משי"ש [מה שכתוב שם] בשם המ"ח).

ופנימיות הלב. (ראו על כך במאמר המתחיל "מי מנה" ובמאמר המתחיל "אתם נצבים"; וכן עיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "ששים המה" וכו', בשם משנת חסידים.)

הלב השני הוא פנימיות הלב. הסוגריים מפנים לשלושה מאמרים העוסקים בכך: "מי מנה עפר יעקב", "אתם נצבים היום" ו"ששים המה מלכות" על שיר השירים, שבו מובא קטע ממשנת חסידים, ספר קבלה.

חיצוניות הלב היא למטה מן הדעת שממנה לוקחה והיא התגברות הנפש בכח השגתה והשכלתה שמשכלת ומתבוננת שאין לך עשב מלמטה²³ שאין לו²⁴ מהל כו'

חיצוניות הלב היא למטה מן הדעת, שממנה נלקחה. היא התגברות הנפש בכוח ההשגה וההבנה שלה: היא משכלת ומתבוננת ש"אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל" וכי,

הלב החיצוני הוא האהבה והיראה הנולדות מן הדעת, מן ההבנה וההתבוננות; מכיוון שנלקח מן השכל, הוא למטה ממנו. כאן הנפש מתגברת בכוח הכנות ומתבוננת, כדברי המדרש, שלכל עשב למטה יש כוח שמימי, מזל, המנהיג אותו.

וגבוה מעל גבוה²⁵ וגומר עד רום המעלות ומקור וראשית כל ההשתלשלות והתהוות החיות הוא וברוח פיו כל צבאם²⁶ ואתה מחיה את כולם.²⁷

ו"גבוה מעל גבוה" וגו', עד רום המעלות; ומקור וראשית כל ההשתלשלות והתהוות החיות הוא "וברוח פיו כל צבאם" ו"אתה מחיה את כולם".

ההתבוננות עולה מדרגה אחר דרגה, כשכל כוח מקבל ממי שמעליו, עד למקורו של כל סדר העולמות. מקור זה הוא "רוח פיו" של ה', שבאמצעותה נבראו כל צבאות השמים; הוא זה ש"מחיה את כולם", וההתבוננות בכך מעוררת את האהבה והיראה שבלב החיצוני.

קטע 2 • 31-4

חיצוניות הלב וגבולותיה

3 וכתוב ראה נתתי לפניך היום²⁸ את החיים וגו' שבכל דבר נברא יש בו בחינת מות וחיים שהמות הוא גשמיות הדבר וחומריותו והחיים היינו הרוחניות שבו שע"י זה ובחרת בחיים²⁹ לאהבה את³⁰ ה' כי הוא חייך וגו'.

וכתוב: "ראה, נתתי לפניך היום את החיים" וגו'. בכל דבר נברא יש בחינה של מוות ובחינה של חיים: המוות הוא הגשמיות והחומריות של הדבר, והחיים הם הרוחניות שבו. על ידי כך "ובחרת בחיים", "לאהבה את הו' כי הוא חייך" וגו'.

דברי משה "ראה, נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, את המוות ואת הרע" נקראים כאן כתיאור של כל דבר נברא. בכל דבר יש "מוות" — המעטפת הגשמית והחומרית שלו — ו"חיים" — הכוח הרוחני שבתוכו. תשומת הלב לחיים האלוקיים שבתוך הדברים היא הדרך "לבחור בחיים", והפסוק הבא מגדיר זאת כאהבת ה': "כי הוא חייך".

שהוא חיי החיים³¹ ב"ה ומקורא וראשיתה דכולא והכל נגדו בחי מות וזהו רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם לעשות וגו'

שהרי הוא, ברוך הוא, חיי החיים, מקורו וראשיתו של הכול, וכל דבר נחשב לעומתו בביחנת מוות. וזהו [פירוש] "רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם לעשות" וגו'.

ה' הוא חיי החיים, מקורו וראשיתו של הכול, ולכן כל דבר אחר נחשב לעומתו כמת. זהו פירוש הפסוק בתהילים: "רוממות אל בגרונם" — שבת על גדולתו — היא עצמה "חרב פיפיות בידם".

ור"ל [ורוצה לומר] גוים הם המעשים ודיבורים ומחשבות אשר לא לה' המה והם נמשכים מבחינת עמלק והנקמה

כלומר, ה"גויים" הם המעשים, הדיבורים והמחשבות שאינם לה', והם נמשכים מבחינת עמלק. וה"נקמה",

הפסוק בתהילים ממשיך ואומר שהחרב נועדה "לעשות נקמה בגויים". לפי הפירוש הפנימי, ה"גויים" הם כל מעשה, דיבור ומחשבה שאינם מוקדשים לה', והם שואבים את כוחם מעמלק, נחש המלחמה שבנפש.

שהיא ביטולן ושכירתן הוא ע"י וחרב פיפיות שמבחי' רוממות אל דהיינו כשמתכוונן האדם שהוא מקור ושרש ההשתלשלות וחיי החיים ב"ה.³²

שהיא ביטולן ושכירתם, נעשית על ידי "חרב פיפיות", שמקורה בבחינת "רוממות אל"; כלומר, כאשר האדם מתכוונן בכך שהוא, ברוך הוא, מקור ושרש ההשתלשלות וחיי החיים.

נקמה ב"גויים" האלה פירושה ביטולן ושכירתם. הנשק הוא "חרב פיפיות", הנובעת מ"רוממות אל": כאשר האדם מתכוונן בכך שה' הוא המקור והשרש של כל העולמות וחיי החיים, המעשים, הדיבורים והמחשבות שאינם לה' מאבדים את אחיותם.

4 וזהו שכתוב בחרבי ובקשתי³³ ותרגום אונקלוס בצלותי ובעותי³⁴ שע"י התפלה שבה נזכר רוממותו וסידור שבחיו של מקום^{35, 36} נעשה מזה בחי' חרב וקשת לבטל הרע שבנפשו.

וזהו שנאמר: "בחרבי ובקשתי", ותרגום אונקלוס מתרגם: "בצלותי ובעותי" — בתפילתי ובבקשתי. שכן באמצעות התפילה, שבה נזכרים רוממותו של ה' וסדר השבחים שאומרים לפניו, נעשית בחינה זו לחרב ולקשת, המבטלות את הרע שבנפשו.

יעקב אמר ליוסף שנטל את חלקו "בחרבי ובקשתי", ותרגום אונקלוס מתרגם זאת: "בצלותי ובעותי" — בתפילתי ובבקשתי. אדמו"ר הזקן לומד מכאן שתפילה, שבה נזכרים רוממותו של ה' ומשבחים אותו לפי הסדר, נעשית לחרב ולקשת המבטלות את הרע שבנפשו.

והנה התכוונות זו היא מבחי' מלכותו ית' הממלא כל עלמין כי מלכותך מלכות כל עולמים³⁷ כתיב ושם עלו השגת הנשמות ומלאכים (ע' [עיינ] מענין זה בד"ה רני ושמחי³⁸ בפי' וצדקתך ירננו)³⁹

והנה, ההתכוונות הזאת היא מבחינת מלכותו ית', שהיא ממלא כל עלמין, שהרי נאמר: "מלכותך מלכות כל עולמים"; ואליה מגיעה השגת הנשמות והמלאכים. (בענין זה ראו את המאמר המתחיל "רני ושמחי", בביאור "וצדקתך ירננו".)

ההתכוונות שתוארה עד כה היא במלכותו של ה', כפי שהיא ממלא כל עלמין — "מלכות כל עולמים" שבפסוק. זוהי הבחינה שאליה מגיעה השגת הנשמות והמלאכים; אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "רני ושמחי" להרחבה בעניין.

ואשר משרתיו⁴⁰ כולם עומדים כו' ומקדישים וממליכים את שם כו' דהיינו בחי' ומדת מלכותו שאינו אלא בחי' שם

וכן נאמר: "אשר משרתיו כולם עומדים" וכו', "ומקדישים וממליכים את שם" וכו'. הכוונה היא לבחינת מלכותו ולמידת מלכותו, שאינה אלא בחינת "שם".

בברכות שלפני קריאת שמע מתוארים המלאכים "אשר משרתיו כולם עומדים" ו"מקדישים וממליכים את שם"; ההשגה שלהם היא במלכותו של ה', שהיא רק בחינת "שם". שם אינו כולל את עצמותו של מי שהוא שייך לו, אלא הוא האופן שבו אחרים קוראים לו; ובהתאם לכך, מלכות היא הבחינה שבה ה' קשור לנבראים.

כי הוא לבדו יתברך מרום וקדוש שמרומם ומתנשא ומובדל וכו' ושם הוא דביקת הנפש המשכלת ומתבוננת בשרשה באלהים חיים בחי' מלכותו ית' וכמאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ואהבת כו':

שהרי הוא לבדו ית' מרומם וקדוש — נישא, נשגב ומובדל וכו'. ושם דבקה הנפש המשכלת והמתבוננת בשורשה באלקים חיים, בבחינת מלכותו ית'. וכמאמר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", "ואהבת" וכו'.

ה' עצמו הוא "מרומם וקדוש", מובדל מכל. הנפש המתבוננת מגיעה לשורשה ב"אלקים חיים" כפי שהוא בבחינת מלכות; לכן אחרי "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" שבקריאת שמע מופיע "ואהבת": האהבה הנולדת מן ההתבוננות דבקה בה' כמלך, בבחינת ה"שם".

קטע 3 • 51-7

פנימיות הלב והאור המקיף

5 ב אך בחי' פנימיות הלב היא רעותא דליבא ותעלומות לב⁴¹ (עיין סד"ה ושמתי כדכד⁴² בפ"י וכל גבולך לאבני חפץ ובד"ה ראה אנכי⁴³ בפ"י וענין נחל איתן⁴⁴ וע"פ ביום השמיני שלח⁴⁵ ובד"ה כי המצוה הזאת⁴⁶ גבי תשובה תשוב ה' במילוי יו"ד כו')

2. אולם בחינת פנימיות הלב היא רצון הלב ותעלומות הלב. (ראו בסוף המאמר המתחיל "ושמתי כדכד", בביאור "וכל גבולך לאבני חפץ"; במאמר המתחיל "ראה אנכי", בביאור עניין "נחל איתן"; על הפסוק "ביום השמיני שלח"; ובמאמר המתחיל "כי המצוה הזאת", בעניין תשובה: "תשוב ה'" — האות ה' חוזרת, והיא נכתבת במילוי יו"ד, וכו').

בפרק 2 המאמר עובר אל פנימיות הלב: רצון הלב, שעליו נאמר בתהילים "תעלומות לב", והוא גלוי לה' לבדו. בסוגריים הארוכים מובאים מאמרים נוספים העוסקים בכך, ובהם מאמר על תשובה, הדורש את המילה כתשוב ה' — האות ה' חוזרת — כשהאות ה' נכתבת במילוי יו"ד.

אשר למעלה מעלה מן הטעם ודעת המושג ומושכל בכח השגת הנפש והשכלתה והיא בחיי אלהות שבנפש המתגלה בבחי' יחידה שבה להשתפך נפשה אל חיק אביה ממש בבחי' ביטול כו'⁴⁷

שהיא למעלה מעלה מן הטעם והדעת שאפשר להשיג ולהבין בכוח ההשגה וההבנה של הנפש. והיא בחינת האלוקות שבנפש, המתגלה בבחינת היחידה שבה, עד שהנפש נשפכת אל חיק אביה ממש, בביטול וכו'.

נקודה פנימית זו היא למעלה מכל נימוק שהנפש יכולה לתפוס. היא האלוקות שבתוך הנפש עצמה, המתגלה דרך בחינת היחידה, הליכה הפנימית והייחודית ביותר של הנפש; ביטויה הוא כמיהה לשפוך את הנפש אל חיק אביה, בביטול גמור.

והארה זו היא מבחי' סובב כל עלמין כי הנה ממלא כל עלמין היינו חיות ואור אי"ס ב"ה שיורד ומשתלשל בהשתלשלות המדרגות מעילה לעילה הארה והארה דהארה כו'

והארה זו היא מבחינת סובב כל עלמין. והנה ממלא כל עלמין הוא החיות ואור אין סוף, היורדים ונמשכים בהשתלשלות המדרגות, מעילה לעילה — הארה והארה של הארה וכו'.

אהבה פנימית זו מושרשת באור סובב כל עלמין, ואדמו"ר הזקן מגדיר כאן את שני המונחים. ממלא כל עלמין הוא חיותו של ה' כפי שהיא יורדת מדרגה אחר מדרגה, מעילה לעילה; כל דרגה היא רק השתקפות של קודמתה — "הארה והארה של הארה".

וסובב כל עלמין היינו שהוא לבדו ית' כמו קודם שנברא העולם כו' ואינו בגדר עלמין כלל ולא שייך לפניו ית' בחינת השתלשלות כלל וכמ"ש את השמים ואת הארץ אני מלא⁴⁸ ששמים וארץ שוה

וסובב כל עלמין פירושו שהוא לבדו יתברך, כפי שהיה קודם שנברא העולם וכו', ואינו נתון כלל בגדר העולמות, ואין שייך לפניו יתברך עניין ההשתלשלות כלל. וכמו שכתוב: "את השמים ואת הארץ אני מלא", כי השמים והארץ שווים;

סובב כל עלמין אינו מקיף את העולמות כטבעת; פירושו שה' הוא מעבר לעולמות לגמרי, כפי שהיה קודם הבריאה, כשאין מקום למושגים של מעלה ומטה. לכן אומר ה': "את השמים ואת הארץ אני מלא" — לפניו השמים והארץ שווים.

וכמאמר והקדוש בשמים ובארץ⁴⁹ שהוא קדוש ומובדל בשמים ממעל כמו על הארץ מתחת שגם הרוחניות

וכמו שנאמר: "והקדוש בשמים ובארץ" — שהוא קדוש ונבדל בשמים ממעל, כמו בארץ מתחת; שהרי גם הרוחניות בתפילת ישתבח מכנים את ה' "קדוש בשמים ובארץ": הוא קדוש ונבדל במידה שווה מן השמים שמעל ומן הארץ שמתחת. גם המציאות הרוחנית ביותר אינה קרובה אליו יותר מן המציאות הגשמית.

כמו גמשיות יחשב לפניו ית' ולכן המלאכים אומרים איה מקום כבודו ואומרים מלא כל הארץ כבודו.^{50, 51}

נחשבת לפניו יתברך כגשמיות. לכן המלאכים אומרים "איה מקום כבודו?", ואומרים "מלא כל הארץ כבודו".

מכיוון שהרוחני והגשמי שווים לפניו, המלאכים שואלים גם "איה מקום כבודו?" וגם מכריזים "מלא כל הארץ כבודו". הוא למעלה מכל מקום, אפילו מן המקום הנעלה ביותר, ודווקא משום כך כבודו ממלא גם את הארץ.

6 והנה כוכבים וכל צבא השמים^{52, 53} וגו'. אשר חלק כו'⁵⁴ כוכבים הם המזלות שמקבלים מעייש⁵⁵ והם מקבלים חיות משמרי האופנים וגבוה מעל גבוה עד שמקבלים מרוח פיו ית' שהוא בדרך וסדר השתלשלות ממדריגה למדריגה.⁵⁶

כעת, "הכוכבים וכל צבא השמים" וכו', "אשר חילק" וכו'. הכוכבים הם המזלות, המקבלים משבעים השרים; ואלה מקבלים חיות משומרי האופנים, ומגבוה מעל גבוה, עד שהם מקבלים מרוח פיו יתברך. הדבר נעשה בסדר ההשתלשלות, ממדרגה למדרגה.

המאמר מתאר כעת את הסדר שבאמצעותו האומות מקבלות. משה מזהיר שלא להשתחוות לכוכבים, "אשר חלק ה' אלקיך לכל העמים": הכוכבים, כלומר המזלות, מקבלים את השפעתם משבעים השרים של מעלה, ואלה מקבלים ממלאכים גבוהים יותר, משומרי האופנים — "גבוה מעל גבוה" — עד לרוח פיו של ה'. כל זאת מתרחש בשרשרת מסודרת, ממדרגה למדרגה.

7 והנה אמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] אין מזל לישראל^{57, 58} כו' וכדכתיב כי חלק⁵⁹ הוי' עמו ואתם תהיו לוי⁶⁰ וגו'

והנה אמרו חז"ל: "אין מזל לישראל" וכו', וכמו שכתוב: "כי חלק הוי' עמו", וכן "ואתם תהיו לוי" וגו'.

ישראל אינם נתונים לשליטת הכוכבים: חז"ל אומרים "אין מזל לישראל", שכן התורה אומרת: "כי חלק הוי' עמו". ישראל הם חלקו של ה' עצמו — "ואתם תהיו לוי" — ולא חלק המוקצה להם באמצעות מתווכים.

שהם מקבלים מבחי קדוש ומוכדל שאינו בגדר ההשתלשלות בחיי סוכב כל עלמין ושם הוא שרש נקודת פנימיות הלב להיות האהבה לה' למעלה מבחי טעם ודעת בבחי רעותא דליבא.

שכן הם מקבלים מן הבחינה הקדושה והמוכדלת, שאינה בגדר ההשתלשלות — בחינת סוכב כל עלמין. שם שורש נקודת פנימיות הלב, שממנה באה האהבה לה' שלמעלה מטעם ודעת, בבחינת רצון הלב.

נשמות ישראל מקבלות מן הבחינה הקדושה והמוכדלת, שלמעלה מההשתלשלות: סוכב כל עלמין. שם שורש נקודת פנימיות הלב, ולכן האהבה הנובעת ממנה היא למעלה מטעם ודעת — רצון הלב, ולא מסקנה שכלית.

וכמ"ש מי לי בשמים⁶¹ ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבכי⁶² צור לבכי וחלקי כו' (ועמ"ש בד"ה כיום השמע"צ [השמיני עצרת] ובד"ה אם לא תדעי^{63, 64} כו').

וכמו שכתוב: "מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ; כלה שארי ולבכי, צור לבכי וחלקי" וגו'. (ועיינו במה שכתוב במאמר המתחיל "ביום השמיני עצרת" ובמאמר המתחיל "אם לא תדעי" וכו').

דברי דוד המלך מבטאים אהבה זו: "מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ; כלה שארי ולבכי". אהבה כזו אינה מבקשת לא את השמים ולא את הארץ, אלא את ה' עצמו. ההערה שבסוגריים מפנה לשני מאמרים המפתחים את הנושא.

והנה אהבה זו בנפש היא מסותרת ומכוסה בלבוש שק בבחי' גלות בתוך הגוף ונפש הבהמית וכענין מאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] גלו לאדום שכינה עמהם.^{65, 66}

והנה אהבה זו שבנפש נסתרת ומכוסה בלבוש שק, במצב של גלות בתוך הגוף ונפש הבהמית; וכעין מאמר חז"ל: "גלו לאדום, שכינה עמהם".

האהבה הפנימית הזו חבויה בנפש ומכוסה כביכול בשק, בגלות בתוך הגוף ונפש הבהמית. חז"ל לימדו שבכל מקום שאליו גלו ישראל, אפילו לאדום, השכינה הלכה עמם; אדמו"ר הזקן מחיל זאת על הגלות שבתוך כל אדם.

דשכינה היא ניצוץ אלהות שבנפש (ע' [עיינ] בע"ח [בעץ חיים] שמי"א פ"ג [פרק ג'])⁶⁷ שהוא בבחי' גלות ושעבוד דאגת הפרנסה⁶⁸ שמקפת ומלכשת את פנימיות הלב והנפש כי בנפשו יביא לחמו⁶⁹ וטרוד לכו ברבות מחשבות⁷⁰ כו'.

כי השכינה היא ניצוץ אלקות שבנפש (עיינו בעץ חיים, שער מ"א, פרק ג'), והוא נתון בגלות ובשעבוד לדאגה לפרנסה, המקיפה ומלכשה את פנימיות הלב והנפש; שהרי "בנפשו יביא לחמו", ולכו טרוד ב"רבות מחשבות" וכו'.

השכינה שבגלות היא ניצוץ האלקות שבנפש, הנתון בשבי דאגת הפרנסה, המקיפה ומלכשה את פנימיות הלב. אדם "בנפשו יביא לחמו", כלשון תפילות הימים הנוראים, ולכו עמוס "רבות מחשבות".

וע"ז נאמר מאן דקטיל לחויא בהתגברות הנפש בחיצוניות הלב במלחמה המסורה בידה בכח שכלה והשגתה יהבין ליה מלעילא כרתא דמלכא היא בחינת גילוי נקודת פנימיות הלב בנפש והיא מלחמה לה' בעמלק להוציאה מהעולם אל הגילוי.

ועל כך נאמר: "מאן דקטיל לחויא" — כאשר הנפש מתגברת בפנימיות הלב, במלחמה שנמסרה לידיה ובכוח שכלה והשגתה — "יהבין ליה מלעילא כרתא דמלכא"; זו הבחינה של גילוי נקודת פנימיות הלב שבנפש. וזוהי "מלחמה לה' בעמלק": להוציאה מן העולם אל הגילוי.

זהו פירוש דברי זוהר: כאשר אדם מתגבר בפנימיות הלב, במלחמה שנמסרה לידיה — מלחמת השכל וההכנה — הוא "קוטל את הנחש", ואז "נותנים לו מלמעלה את בת המלך": נקודת פנימיות הלב מתגלה. הוצאת הנקודה מן העולם אל הגילוי היא מה שהפסוק מכנה "מלחמה לה' בעמלק" — החלק במלחמה שה' עצמו מנצח בו.

(ועמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] ע"פ תספרו חמשים יום⁷¹ ובענין פתחי לי כחודה של מחט ואני אפתח לך כפתחו של אולם בביאור ע"פ אני ישנה).⁷²

(ועיינו במה שכתוב על דרך זו על הפסוק "תספרו חמשים יום", ובענין "פתחי לי כחודה של מחט ואני אפתח לך כפתחו של אולם", בביאור על הפסוק "אני ישנה").

אדמו"ר הזקן מפנה לשני דיונים קשורים: האחד על הפסוק "תספרו חמשים יום", העוסק בספירת העומר, והאחר על מאמר המדרש: "פתחי לי פתח כחודה של מחט, ואני אפתח לך פתח כפתחו של אולם". שם מוסבר שפתח קטן שאדם פותח נענה בפתח גדול מלמעלה.

וזהו כי תצא למלחמה דהיינו מלחמת הנפש בזה לעומת זה אזי תהיה על אויביך היא בחי' גיל וי נקודת הלב

וזהו "כי תצא למלחמה" — כלומר, מלחמת הנפש בזה לעומת זה; אז תהיה "על אויביך", כלומר, הבחינה של גילוי נקודת הלב,

כעת אפשר לקרוא מחדש את הפסוק: "כי תצא למלחמה" היא מלחמת הנפש בכוח הנגדי לה, ואז תהיה "על אויביך" — כלומר, מעל אויביך. נקודת הלב המתגלית עומדת למעלה מהם.

שהוא מבחי' סובב כל עלמין למעלה מאויביך שאין לאויב שלמטה שליטה ואחיזה שם וכמ"ש אשר חלק וגו'.

שהוא מבחינת סובב כל עלמין, למעלה מאויביך, שכן לאויב שלמטה אין שם שליטה ואחיזה; ככתוב: "אשר חלק" וגו'.

הנקודה הזאת נובעת מסובב כל עלמין, שבו אין לאויב שלמטה שליטה ואחיזה. זהו פירוש "אשר חלק": לסדר הכוכבים והכוחות שחלק למטה אין אחיזה במה שלמעלה מסדר ההשתלשלות.

ואזי ושבית שבי⁷³ שנתהפך הרע לטוב בהסרת הבגדים הצואים^{74, 75} כו'. (וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] בשם הזהר הובא בס"ב [בספר של בינונים] סוף פרק ט').

ואז "ושבית שבי": הרע נהפך לטוב על ידי הסרת הבגדים הצואים וכו'. (כמו שכתוב בעץ חיים בשם הזהר, והובא בספר של בינונים (תניא), בסוף פרק ט').

אז מתקיים הכתוב "ושבית שבי": הרע עצמו נהפך לטוב לאחר שמסירים את "בגדיו הצואים". בתניא, בסוף פרק ט', מובאת תורה זו מעץ חיים בשם הזהר, ובה מוסבר שהבגדים הצואים הם תענוגי העולם הזה שהרע מתלבש בהם.

דהיינו בהגלות נגלות אור ה' הסובב כל עלמין בבחי' פנימיות נקודת הלב שהוא למעלה מאויביך דוקא: כלומר, כאשר אור ה' הסובב כל עלמין מתגלה בגלוי בפנימיות נקודת הלב, שהיא דווקא למעלה מאויביך.

כל זה מתרחש כאשר סובב כל עלמין מתגלה בגלוי בנקודה הפנימית של הלב. דווקא משום שנקודה זו היא "למעלה מאויביך", היא יכולה להפוך אותם.

הארת נקודת הלב ועצמותה

8 ג והנה גילוי זה שע"י ניצוח המלחמה בכח הנפש שלמטה הוא גילוי הארת נקודת הלב כנפש להפוך לבושי

3. והנה, גילוי זה שבא באמצעות ניצחון במלחמה בכוח הנפש שלמטה, הוא גילוי הארה מנקודת הלב שכנפש, כדי להפוך את הלבושים של

סעיף ג מסביר מה פועל הגילוי שהושג באמצעות המלחמה של הנפש עצמה. זו רק הארה מנקודת הלב, ולא עצמותה, ותפקידה להפוך את "לבושי" הנפש.

מחשבה דיבור ומעשה שבזה לעומת זה ולקבץ כחות הנפש האלהית המפוזרים בפיזור הנפש בלבושים ההם שכחותיה והארותיה בלבד הם שמתפשטים בלבושים הללו.

המחשבה, הדיבור והמעשה של "זה לעומת זה", ולאסוף את כוחות הנפש האלקית המפוזרים, מכוח פיזור הנפש, בלבושים האלה; שכן רק כוחותיה והארותיה מתפשטים בלבושים הללו.

הלבושים הם מחשבה, דיבור ומעשה, שנשבו בידי "זה לעומת זה", וכוחות הנפש האלקית מפוזרים ביניהם. רק הארות של הנפש, ולא עצמותה, מתפשטות בלבושים הללו; והארת נקודת הלב אוספת אותן בחזרה.

9 ועל זה נאמר אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך⁷⁶ כו' שהנדחים הם הארת הכחות המתפשטות מן הנשמה להתפשט ולהתלבש בגוף

ועל כך נאמר: "אם יהיה נדחך בקצה השמים, משם יקבצך" וגו'. הנידחים הם הארה של הכוחות המתפשטים מן הנשמה, כדי להתפשט ולהתלבש בגוף.

הבטחתו של משה שה' יקבץ את נדחי ישראל גם "מקצה השמים" מתארת את הכוחות המפוזרים של הנשמה עצמה. ה"נידחים" הם הארות של כוחות הנשמה היוצאים להתלבש בגוף וכנפש הבהמית.

ונפש הבהמית ברבות מחשבות הטורדות ומבלבלות ומפילות את האדם להמשך אחריהם וכנוודע מענין החלומות וכף הקלע⁷⁷ שהם מהלבושים המלבישים את הנפש מראשה ועד רגלה עד

וכן נפש הבהמית, במחשבות הרבות הטורדות ומבלבלות ומפילות את האדם, כך שהוא נמשך אחריה; כידוע בעניין החלומות ובעניין כף הקלע, שהם מן הלבושים המלבישים את הנפש מראשה ועד רגלה, עד

הכוחות מתפזרים בין המחשבות הרבות שמטרידות ומבלבלות את האדם ומושכות אותו אחריהן. אדמו"ר הזקן משווה זאת לחלומות ול"כף הקלע" — דימוי לנפש המוטחת ממקום למקום; אלה לבושים המלבישים את הנפש מראשה ועד רגלה.

שהיא אסורה וקשורה בהם והקבוץ הוא ע"י הארת גילוי נקודת הלב שמבחי' סובב כל עלמין דיהבין ל"י מלעילא ע"י דקטל לחו"א כנ"ל.

שהיא אסורה וקשורה בהם. והקבוץ הוא באמצעות הארה מגילוי נקודת הלב, שהיא מבחינת סובב כל עלמין, ש"יהבין ליה מלעילא" באמצעות "דקטל לחו"א", כנ"ל.

הנשמה אסורה וקשורה בלבושים הללו. היא נאספת מחדש באמצעות הארה מנקודת הלב, המתנה הניתנת "מלמעלה" למי ש"הרג את הנפש".

אך להיות גילוי עצמות נקודת הלב ממש להפך עצמיות המדות מרע לטוב ע"ז נאמר וראית בשביה אשת יפ"ת [יפת תאר] ⁷⁸ וגו'

אבל כדי שתתגלה ממש עצמות נקודת הלב, ולהפוך את עצמות המדות מרע לטוב, על כך נאמר: "וראית בשביה אשת יפת תואר" וגו'.

כדי להפוך את עצמות המדות מרע לטוב נדרש יותר מכך: גילוי עצמות נקודת הלב עצמה. זו "אשת יפת תואר" שעליה מדבר הפסוק — הנשמה הנמצאת "בשביה".

(ועמ"ש בדי"ה אם לא תדעי בענין ורחל היתה יפ"ת [יפת תאר] ⁷⁹ והנה להבין קצת מהו שרש ענין גילוי עצמות נקודת הלב ממש וגילוי הארת נקודת הלב כו')

(ועיין במה שכתוב במאמר המתחיל "אם לא תדעי", בעניין "ורחל היתה יפת תואר"). והנה, כדי להבין מעט מהו שורש ענין גילוי עצמות נקודת הלב ממש וגילוי הארה מנקודת הלב וגו':

הסוגריים מפנים למאמר בתורה אור על הפסוק "ורחל היתה יפת תואר", ולאחריהם עולה השאלה מהו שורש ההבדל בין עצמות נקודת הלב לבין הארה ממנה.

דלכאורה אינו מובן כ"כ [כל כך] ההפרש מאחר שגם ההארת נקודת הלב היא מבחי' סוכ"ע כנ"ל. וא"כ מנלן לעשות מדרגות כ"כ [כל כך] בנקודת הלב שבאדם בין עצמיות להארה כו'. אך הענין כמ"ש הרמ"ז (הרב משה זכות) ר"פ משפטים

שלכאורה ההבדל אינו מובן כל כך, שהרי גם הארה מנקודת הלב היא מבחינת סובב כל עלמין, כנ"ל. ואם כן, מניין לנו יסוד לחלק כל כך הרבה מדרגות בנקודת הלב שבאדם — בין עצמות להארה וגו'? אלא הענין הוא כפי שכתב הרמ"ז בתחילת פרשת משפטים,

הקושי הוא ששניהם באים מסובב כל עלמין; אם כך, על סמך מה מבחינים בין מדרגות שונות בנקודת הלב? התשובה נפתחת בדברי הרמ"ז, רבי משה זכות, על הזוהר בתחילת פרשת משפטים.

(דצ"ד ע"ב) בשם ספר הגלגולים שיש ג' בחינות בנשמות א' היא נר"ן [נפש רוח נשמה] מבחי' ביי"ע. בק נר"ן [נפש רוח נשמה] מבחי' אצ"י שבפנימית ביי"ע. ג' מסוד אצילות בעצמו.

(דף צ"ד ע"ב), בשם ספר הגלגולים: יש שלוש בחינות בנשמות. הראשונה היא נפש, רוח ונשמה מבחינת בריאה, יצירה ועשיה. השנייה היא נפש, רוח ונשמה מבחינת אצילות שבתוך פנימיות בריאה, יצירה ועשיה. השלישית היא מסוד אצילות עצמו.

הרמ"ז מביא בשם ספר הגלגולים שלנשמות יש שלוש מדרגות: נפש, רוח ונשמה מהעולמות בריאה, יצירה ועשיה; מאצילות שבתוך העולמות הללו; ומאצילות עצמה.

והנה חיצונית הלב שהוא נלקח ונמשך מן הדעת וההתבוננות זהו בחי' הא' דהיינו נר"ן [נפש רוח נשמה] דבי"ע עצמן כי בינה מקנא בכורסיא שהוא עולם הבריאה כו'

והנה חיצונית הלב, הנלקחת ונמשכת מן הדעת וההתבוננות, היא הבחינה הראשונה — כלומר, נפש, רוח ונשמה של בריאה, יצירה ועשיה עצמן; שהרי "בינה מקנא בכורסיא", שהוא עולם הבריאה וגו'.

חיצונית הלב, הנולדת מן ההתבוננות, מקבילה למדרגה הראשונה — הנשמה כפי שהיא שייכת לבריאה, יצירה ועשיה. בינה "מקנא בכורסיא", כלומר בעולם הבריאה, ולכן אהבה הנולדת באמצעות הבנה שייכת לעולמות הנבראים.

ועצמיות נקודת הלב אשר למעלה מעלה מן הטעם ודעת המושג זהו בחי' הג' שהוא אצילות עצמו כי אצילות בכלל הוא בחי' חכמה ומוחין דאבא הוא מה שלמעלה מהבינה ודעת כו'.

ועצמות נקודת הלב, שהיא למעלה מעלה מטעם ודעת המושגים, היא הבחינה השלישית — אצילות עצמה; שכן אצילות בכלל היא בחינת חכמה, והמוחין של אבא הם למעלה מבינה ודעת וכו'.

עצמות נקודת הלב, שלמעלה בהרבה מן השכל, מתאימה לבחינה השלישית — אצילות עצמה. אצילות בכללותה היא בחינת חכמה, והמוחין של אבא עומדים למעלה מבינה ודעת.

10 וזהו ענין רובע ישראל⁸⁰ הבחינה הרביעית היא בחינת אצילות. ומעתה יובן כ"כ [כל כך] היסוד לעשות מדרגות בנקודת הלב שבאדם בין עצמיות נקודת הלב ממש שזהו בחי' גילוי והמשכה ממלכות דאצילות עצמו העליון.

וזהו פירוש "רובע ישראל": המדרגה הרביעית היא אצילות. כעת יובן היטב היסוד לקביעת מדרגות בנקודת הלב שבאדם — בין עצם נקודת הלב ממש, שהיא בחינת גילוי והמשכה ממלכות דאצילות העליונה עצמה,

דברי בלעם "מי מנה עפר יעקב, ומספר את רובע ישראל?" רומזים למדרגה הרביעית הזאת — אצילות, שמעל שלוש העולמות שמתחתיה. כעת ברור ההבדל בין עצם נקודת הלב לבין ההארה שלה: העצם מתגלה ונמשכת ממלכות דאצילות העליונה עצמה.

11 ובין הארת נקודת הלב שהוא מבחי' אצילות שבפנימיות העשייה או אצילות שבפנימיות יצירה ובריאה שהם הארה מאצילות העליון

והארה של נקודת הלב, שהיא מבחינת אצילות שבפנימיות העשייה, או אצילות שבפנימיות היצירה והבריאה — שהן הארה מאצילות העליון.

ההארה של נקודת הלב נובעת מאצילות הגנוזה בעשייה, או ביצירה ובבריאה. אצילות פנימית זו היא רק הארה מאצילות העליון.

ולכן נק' הארת נקודת הלב וע"כ פעולת גילוי הארה זו הוא להפך לבושי מחשבה דבור ומעשה שהן הן בחי' ביי"ע עצמן כנודע.

לכן היא נקראת "הארה של נקודת הלב"; ומשום כך, פעולתה של גילוי הארה זו היא להפוך את לבושי המחשבה, הדיבור והמעשה, שהם עצמם בחינת בריאה, יצירה ועשייה, כידוע.

לכן היא נקראת הארה, ולכך מכוונת גם פעולתה: להפוך את לבושי המחשבה, הדיבור והמעשה, המתאימים בעצמם לבריאה, ליצירה ולעשייה. היא פועלת במדרגת העולמות שבתוכם היא נמצאת.

12 ומעתה מובן איך שבחי' זו דנקודת הלב ישנו בכל אחד מישראל שהרי גם בנפש שמבחי' עשייה מלובש בפנימיותו בחי' אצילות כנ"ל ועמ"ש ע"פ מי מנה⁸¹ בענין אף עשיתיו⁸² אף מרבה הבחינה הרביעית הנ"ל.

כעת מובן כיצד בחינה זו של נקודת הלב מצויה בכל אחד ואחד מישראל: גם בנשמה שמבחינת עשייה מלובשת בפנימיותה בחינת אצילות, כפי שהוזכר לעיל. ראו גם את מה שנכתב על הפסוק "מי מנה", בעניין "אף עשיתיו": המילה "אף" באה לכלול את הבחינה הרביעית שהוזכרה לעיל.

הדברים מסבירים כיצד נקודת הלב קיימת בכל יהודי: גם בנשמה שמבחינת עשייה מלובשת בחינת אצילות. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו "מי מנה", על הפסוק בישעיהו "בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו", שבו "בראתיו", "יצרתיו" ו"עשיתיו" מכוונים לבריאה, יצירה ועשייה, והמילה "אף" כוללת את הבחינה הרביעית — אצילות.

13 ועמ"ש ע"פ הרע"מ [הרע"א מהימנא] פ' כי תשא בענין והדל לא ימעט⁸³ כו' יסוד אבא ארוך שהארת אבא נמשך ומתפשט בכל א' מישראל אף מי שאין לו בינה ודעת

וראה גם מה שנכתב על דברי רע"א מהימנא, בפרשת כי תשא, בעניין "והדל לא ימעט" וכו': "יסוד אבא ארוך", שכן הארת אבא נמשכת ומתפשטת בכל אחד מישראל, גם במי שאין בו בינה ודעת;

אדמו"ר הזקן מוסיף דרך נוספת להבין כיצד נקודת הלב מצויה בכל יהודי, ומפנה למאמרו על דברי רע"א מהימנא בפרשת כי תשא, בעניין "הדל לא ימעט" ממחצית השקל. העיקרון הקבלי ש"יסוד אבא ארוך", כלומר מגיע למטה יותר מיסוד אימא, מלמד שהאור של אבא, חכמה, מגיע לכל יהודי — גם למי שחסרות לו בינה ודעת.

והיינו להיות מסייג [מסירות נפש] בלי טעם ודעת כלל כו'. והיינו אפילו בנפש דנפש דעשייה שאין בו הארת הבינה והדעת.

כלומר, שתהיה מסירות נפש בלי שום טעם ודעת כלל וכו'. וזה קיים אפילו בנפש של הנפש הנמוכה ביותר — לנפש של הארת בינה ודעת.

אור החכמה הוא המאפשר מסירות נפש בלי שום טעם או הכנה. הוא מגיע אפילו לחלק הנמוך ביותר של הנפש הנמוכה ביותר — לנפש של הנפש של עשייה, שאין בה אור של בינה ודעת.

עו"ל [עוד יש לומר] דעצמיות נקודת הלב ממש נמשך מבחינת כנסת ישראל ממש שהוא פרצוף הפנימי דמלי דאצילות והארת נקודת הלב נמשך מבחינת פרצוף החיצון כו'

אפשר לומר עוד שעצמותה ממש של נקודת הלב נמשכת מבחינת כנסת ישראל עצמה, שהיא הפרצוף הפנימי של מלכות דאצילות, ואילו הארת נקודת הלב נמשכת מבחינת הפרצוף החיצון וכו'.

הסבר נוסף הוא שעצמות נקודת הלב באה מכנסת ישראל עצמה, הפרצוף הפנימי של מלכות דאצילות, ואילו הארתה באה מהפרצוף החיצון של מלכות.

וזה קרוב ג"כ לדרך הא'. וביאור הענין הנה פ"י תואר הוא ענין מ"ש נעשה אדם בצלמנו⁸⁴ וגו'.

וגם זה קרוב לדרך הראשונה. וביאור הענין: פירוש תואר הוא ענין מה שכתוב "נעשה אדם בצלמנו" וכו'.

גם ההסבר השני קרוב להסבר הראשון, שכן בשניהם העצמות באה מאצילות עצמה, ואילו ההארה באה ממדרגה מצומצמת יותר שלה. כעת המאמר פונה למילה "תואר", שבביטוי "אשה יפת תואר", ומבאר אותה באמצעות הפסוק "נעשה אדם בצלמנו".

קטע 5 • 14-17

אשת יפת תואר

14 והנה כתיב ויברא אלקים את האדם⁸⁵ בצלמו בצלם אלקים⁸⁶ כו' ב' פעמים בצלם כנגד ב' בחינות שיש

בנשמה הא' המתפשטת ומתלכשת בגוף

והנה נאמר: "ויברא אלקים את האדם בצלמו, בצלם אלקים" וכו'. "בצלם" נאמר פעמיים, כנגד שתי בחינות שיש בנשמה. הראשונה היא זו שמתפשטת ומתלכשת בגוף,

בפסוק נאמר תחילה "בצלמו", ושוב "בצלם אלקים". אדמו"ר הזקן מפרש את הכפילות של "צלם" כרמז לשתי בחינות בנשמה; הראשונה היא החלק שמתפשט לתוך הגוף ומתלכש בו.

והוא אשר ירדה בדרך וסדר ההשתלשלות מעילה לעילה וכמ"ש ולכבודי בראתיו⁸⁷ יצרתיו אף עשיתיו ובחינה הב' היא בחי' הנשמה שעומדת למעלה בבחי' מקיף ואינה מתפשטת

והיא ירדה דרך סדר ההשתלשלות, מעילה לעילה, ככתוב: "לכבודי בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו". והבחינה השנייה היא בחינת הנשמה שנותרת למעלה בבחינת מקיף ואינה מתפשטת

הנשמה הפנימית ירדה דרך סדר ההשתלשלות, סיבה אחר סיבה, כפי שנאמר בישעיהו: "בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו". הבחינה השנייה היא הנשמה שנותרת למעלה כמקיף, נוכחות מקיפה שאינה מתלבשת בגוף.

ומתלבשת תוך הגוף כלל ונקרא בשם מזל בלשון רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] דאע"ג [דאף על גב] דאיהו לא חזי⁸⁸ מזליי [מזליה] חזי. כי מזל לשון מפעיל שמזיל וממשיך ההארה והשפעה לבחי' הנשמה שבתוך הגוף.

ואינה מתלבשת כלל בתוך הגוף. בלשון חז"ל היא נקראת "מזל", כדברי הגמרא: "אף על גב דאיהו לא חזי, מזליה חזי". המילה "מזל" מבטאת גרימה: הוא מזיל וממשיך את ההארה והשפעה אל בחינת הנשמה שבתוך הגוף.

חז"ל מכנים את בחינת הנשמה העליונה "מזל" של האדם, כמאמר הגמרא: "אף על גב דאיהו לא חזי, מזליה חזי" — אף על פי שהוא אינו רואה, מזלו רואה. המילה "מזל" קשורה ל"נוזל": זהו המקור שממנו נמשכים האור והשפעה אל הנשמה שבתוך הגוף.

15 והנה הנשמה שבבחי' מקיף נק' בשם יפת תואר ששרשה בבחי' לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת שהתפארת הוא ענין יופי הנך יפה דודי⁸⁹ וגו'.

הנה, הנשמה שבבחינת מקיף נקראת "יפת תואר", משום ששרשה בבחינת "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת"; תפארת היא ענין היופי, כפי שנאמר: "הנך יפה דודי" וגו'.

הנשמה שנותרת למעלה נקראת "יפת תואר", משום ששרשה בתפארת, שמוכנה יופי, כפי שנאמר: "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת". לשון היופי מבטאת גם אהבה בשיר השירים: "הנך יפה דודי".

ובחי' הנשמה שבתוך הגוף נק' אשת יפת תואר שמקבל מיפת תואר (ענין בזהר ר"פ במדבר דק"ז ע"א פי שלח דקנ"ט א' וע' בזח"א [בזהר חלק א] ויחי דרמ"ה סע"א [סוף עמוד א] וע"ב).⁹⁰

בחינת הנשמה שבתוך הגוף נקראת "אשת יפת תואר", מפני שהיא מקבלת מיפת תואר. (עיינו בזהר, ריש פרשת במדבר, דף קי"ז ע"א; פרשת שלח, דף קנ"ט ע"א; וכן בזהר חלק א, ויחי, דף רמ"ה סוף ע"א וע"ב.)

הנשמה שבתוך הגוף נקראת "אשת יפת תואר", משום שהיא מקבלת מהנשמה שלמעלה, בדומה לכך שבשפת הקבלה הנקבה מקבלת מן הזכר. אדמו"ר הזקן מציין כאן שלושה מקומות בזהר.

וכדי להוציאה מן השביה בבחי' עצמותה ומהותה דהיינו השכל והמדות עצמן שתהיינה לה' לבדו ולבער הרע מקרב מכל וכל

וכדי להוציאה מן השבי בעצמותה ומהותה ממש — כלומר, שהשכל והמדות עצמם יהיו לה' לבדו, ושהרע ייעקר מקרבו לחלוטין —

כדי לשחרר את הנשמה השבויה בעצמותה ממש, כך שגם השכל והרגשות שלה יהיו שייכים לה' בלבד והרע ייעקר מתוכה לחלוטין, לא די בריסון הרע.

והיינו בהתהפכות המדות של הרע לטוב ממש⁹¹ ולהכלל בקדושה וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פרק יו"ד צריך להמשיך גילוי אלהות מבחי' מזל הוא הנשמה שלמעלה מן הגוף.

הדבר נעשה באמצעות הפיכת המדות של הרע לטוב ממש והכללתן בקדושה. כפי שנכתב בספר של בינונים (תניא), פרק י', יש להמשיך גילוי אלקות מבחינת מזל, שהיא הנשמה שלמעלה מן הגוף.

יש להפוך את הרגשות הרעים לטוב ממש ולכלול אותם בקדושה, כפי שמתואר בפרק י' בתניא לגבי הצדיק הגמור. לשם כך יש להמשיך גילוי אלקות מן המזל — הנשמה שלמעלה מן הגוף.

וע"ז אמר דוד המלך ע"ה [עליו השלום] בקשו פני⁹² פני פנימי [פנימיות / פנימית] שלי היינו עצמיות פנימיות נקודת הלב ורעותא דליבא שהוא בהסתר והעלם

על כך אמר דוד המלך עליו השלום: "בקשו פני" — כלומר, את הפנימיות שלי; היינו, את עצם פנימיותה של נקודת הלב ואת רעותא דליבא, הרצון שבלב, הנסתרות והנעלמות.

את דברי דוד המלך "בקשו פני" מפרשים כ"בקשו את פנימיותי", שכן "פנים" קשור לפנימיות. מה שיש לבקש הוא עצם פנימיותה של נקודת הלב ואת רצון הלב, החבויים ונעלמים.

וצריך לבקשה ולחפש אחריה ולהוציאה מההעלם אל הגילוי (וכענין שנאמר תעיתי כשה אובד⁹³ בקש עבדך) וכיצד יבקש ויחפש אחריה את פניך ה' אבקש היינו פנימיות הוי' בחי' ויעבור הוי' על פניו⁹⁴ וגו'

יש לבקש אותה, לחפש אחריה ולהוציאה מן ההעלם אל הגילוי, כפי שנאמר: "תעיתי כשה אובד, בקש עבדך". וכיצד יבקש ויחפש אחריה? "את פניך ה' אבקש" — כלומר, את פנימיות הוי', בחינת "ויעבור הוי' על פניו" וגו'.

יש לחפש את הנקודה הפנימית ולהוציאה ממחבואה, בדומה לשה אובד הקורא: "בקש עבדך". מבקשים אותה באמצעות "את פניך ה' אבקש" — פנימיות הוי', הבחינה שהתגלתה כאשר "ויעבור הוי' על פניו" וה' הכריז את שלוש עשרה מדות הרחמים.

שמשם נמשכים י"ג מדות הרחמים והן נמשכות בימי הסליחות שאז הוא זמן ועת רצון למעלה ובכל השנה נמשך פנימית הוי' בבחי' זו על ידי התורה

משם נמשכות שלוש עשרה מדות הרחמים. הן נמשכות בימי הסליחות, שאז הוא זמן ועת רצון למעלה; ובמשך כל השנה פנימיות הוי' נמשכת בכחינה זו באמצעות התורה

שלוש עשרה מדות הרחמים נמשכות מפנימיות זו, ובייחוד בימי הסליחות, שהם זמן של עת רצון למעלה. במשך השנה פנימיות הוי' נמשכת באמצעות התורה והמצוות.

והמצוות שהן הן פנימיות רצונו וחכמתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו כביכול דלית מחשבה תפיסא ביה^{95,96} שע"י עסק התורה נקרא קורא בתורה⁹⁷ שקורא וממשיך חכמתו ית' דאורייתא מחכמה נפקת⁹⁸

והמצוות, שהן פנימיות רצונו וחכמתו של הקדוש ברוך הוא, בכבודו ובעצמו כביכול, אשר "לית מחשבה תפיסא ביה" — אין מחשבה יכולה לתפוס בו. על ידי העיסוק בתורה נקרא האדם "קורא בתורה": הוא קורא וממשיך את חכמתו יתברך, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת" — התורה יצאה מחכמה.

התורה והמצוות הן פנימיות רצונו וחכמתו של הקב"ה עצמו, שאותו אין מחשבה יכולה לתפוס. הלומד תורה נקרא "קורא", משום שהוא קורא וממשיך את חכמת ה', שכן התורה יצאה מחכמה.

שהיא בחי' הארת פנימיות כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו.⁹⁹ (ע' [עין] בביאור ע"פ ויכתוב משה את מוצאיהם¹⁰⁰ כו').

שהיא בחינה של הארה מן הפנימיות, כפי שנאמר: "חכמת האדם מאירה את פניו". (ראו הביאור על הפסוק "ומשה כתב את מוצאיהם" וגו').

החכמה היא אור פנימי הניכר בפניו של האדם, כפי שנאמר בקהלת: "חכמת האדם מאירה את פניו". לכן לימוד התורה ממשיך את אור "פניו" של ה' — את פנימיותו; אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על הפסוק "ומשה כתב את מוצאיהם".

ועי' יאר פניו אתנו סלה¹⁰¹ והמצוות הן הם פנימיות רצונו ית' תרי"ג מצוות¹⁰² דאורייתא וז'

ועל ידי כך מתקיים: "יאר את פניו אלינו סלה". והמצוות הן פנימיות רצונו יתברך: תרי"ג מצוות התורה ושבע

באמצעות התורה מתקיים "יאר את פניו אלינו". גם המצוות הן רצונו הפנימי של ה': שש מאות ושלוש עשרה מצוות התורה, יחד עם שבע מצוות חכמים.

מצות דרבנן בגימט' [בגימטריא] תר"ך עמ ודי אור¹⁰³ שהן נמשכות למטה ע"י קיום המצות כמאמר אשר קדשנו במצותיו כו וכמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] הקב"ה מניח תפילין¹⁰⁴ כו.^{105, 106}

מצוות דרבנן, שעולות בגימטריה לתר"ך עמודי אור, והן נמשכות למטה באמצעות קיום המצוות, כפי שאומרים: "אשר קידשנו במצוותיו" וגו', וכפי שאמרו חז"ל: "הקדוש ברוך הוא מניח תפילין" וגו'.

בצירוף הכול הן עולות למניין 620, כנגד 620 "עמודי האור" שבקבלה, שערכם המספרי הוא כתר; הם נמשכים למטה באמצעות קיום המצוות. לכן מברכים "אשר קידשנו במצוותיו", וכך גם מאמר חז"ל שהקדוש ברוך הוא, כביכול, מניח תפילין.

16 וצדקה כנגד כולם¹⁰⁷ כי ענין הצדקה הוא להיות מדת החסד חנם להחיות רוח שפלים¹⁰⁸ שהן כל המדרגות שבהשתלשלות העולמות דכולא קמ"י [קמיה] כלא חשיב.¹⁰⁹

והצדקה שקולה כנגד כולם, כי עניינה של הצדקה הוא שמידת החסד תינתן בחינם, להחיות רוח שפלים, שהם כל המדרגות שבהשתלשלות העולמות, שהרי הכול נחשב לפניו כלא כלום.

חז"ל אומרים שהצדקה שקולה כנגד כל המצוות. צדקה היא חסד שניתן בחינם, ללא תמורה, "להחיות רוח שפלים"; וכל מדרגות העולמות שפלות לפני ה', שהרי "הכול נחשב לפניו כלא כלום". לכן חסדו של ה' כלפיהן הוא בחינם לגמרי.

וזהו והיה מעשה הצדקה שלום¹¹⁰ וכתוב שלום ולרחוק ולקרוב¹¹¹ לרחוק שנעשה קרוב¹¹² כי שלום היינו בחי' התקשרות מעלה ומטה שיהיה גם הרחוק בבחי' קרוב כנ"ל.

וזהו "והיה מעשה הצדקה שלום". ונאמר: "שלום שלום לרחוק ולקרוב" — לרחוק שנעשה קרוב; כי שלום הוא בחינת הקשר בין מעלה למטה, כך שגם הרחוק יהיה בבחינת קרוב, כנזכר לעיל.

ישעיהו אומר "והיה מעשה הצדקה שלום", וכן שה' מעניק "שלום שלום לרחוק ולקרוב". אדמו"ר הזקן מפרש את "הרחוק" כמי שנעשה קרוב: שלום הוא הקשר בין מעלה למטה, ההופך גם את הרחוק לקרוב.

וכשם שנמשך מלמעלה למטה בחי' את פניך ה' כך נמשך ממטה למעלה בחי' בקשו פני להיות נקודת פנימית הלב עולה ונכלל באור א"ס ב"ה ממש.

וכשם שנמשכת מלמעלה למטה בחינת "את פניך הוי", כך נמשכת מלמטה למעלה בחינת "בקשו פני": נקודת פנימיות הלב עולה ונכללת ממש באור אין סוף ברוך הוא.

כשם ש"פני" ה' נמשכים מלמעלה למטה, כך "בקשו פני" של האדם עולה מלמטה למעלה. הנקודה הפנימית שכלב עולה ונכללת ממש באור אין סוף.

(ועי' בד"ה מי מנה ובד"ה ראשי המטות¹¹³ ובד"ה והיה מספר בניי [בני ישראל] ובד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו¹¹⁴ גבי ואת מצותיו תשמרו ובד"ה אם לא תדעי כו' צאי כו' ע"ש)

(ועיין במאמר המתחיל "מי מנה", ובמאמר המתחיל "ראשי המטות", ובמאמר המתחיל "והיה מספר בני ישראל", ובמאמר המתחיל "אחרי הוי' אלקיכם תלכו", בעניין "ואת מצוותיו תשמרו", ובמאמר המתחיל "אם לא תדע" וכו', "צאי" וכו'; עיין שם.)

הסוגריים מפנים למאמרים נוספים העוסקים בנושא: המתחילים "מי מנה", "ראשי המטות", "והיה מספר בני ישראל", "אחרי הוי' אלקיכם תלכו" ו"אם לא תדע" ... צאי".

ולא מהעוה"ז לבד שהוא בחי' התקבצות מפיזור הנפש המתפזר ומתפשט במחשבה דיבור ומעשה לבושי הגוף הגשמי שנמשכין אחר עוה"ז

ולא רק מן העולם הזה, שהוא בחינת איסוף מתוך פיזור הנפש, המתפזרת ומתפשטת במחשבה, בדיבור ובמעשה — לבושי הגוף הגשמי הנמשכים אחר העולם הזה;

עלייה זו אינה רק איסוף הנפש מתוך העולם הזה, שבו כוחותיה מתפזרים במחשבה, בדיבור ובמעשה — לבושי הגוף הנמשכים אחר ענייני העולם.

אלא אפילו מגיע [מגן עדן] התחתון ועליון כמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ¹¹⁵ כלה שארי ולבבי צור לבבי וגו'.

אלא אפילו מגן עדן התחתון ומגן עדן העליון, כמו שנאמר: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, כלה שארי ולבבי, צור לבבי וגו'".

הנקודה הפנימית עולה אף מעבר לגן עדן התחתון והעליון, העולמות הרוחניים של הנשמות. זהו פירוש הפסוק "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ": הלב הפנימי חפץ בה' עצמו, ולא אפילו בתענוגי גן עדן.

17 ועל זה נאמר מי זאת עולה מן המדבר¹¹⁶ מתרפקת על דודה על דודה ממש. וזהו ולקחת לך לאשה¹¹⁷ דהיינו כענין שנאמר ביום ההוא וגו' תקראי לי אישי.¹¹⁸

ועל כך נאמר: "מי זאת עולה מן המדבר, מתרפקת על דודה" — על דודה ממש. וזהו "ולקחת לך לאישה": כלומר, כפי שנאמר: "ביום ההוא... תקראי לי אישי".

על העלייה הזאת נאמר בשיר השירים: "מי זאת עולה מן המדבר, מתרפקת על דודה" — הנשמה עולה כשהיא דבקה בה' עצמו. זהו "ולקחת לך לאישה" שבפסוק: קשר כמו זה שהושע מנבא עליו — "ביום ההוא... תקראי לי אישי".

והיינו ע"י התורה וכמארו"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ביום חתונתו זה מ"ת [מתן תורה]¹¹⁹ שהתורה היא בחי' חתן וכן נק' ישראל נק' כלה בחי' כלה שארי ולבבי ממש.

וזה נעשה באמצעות התורה, וכמאמר חז"ל: "ביום חתונתו" — זה מתן תורה; שכן התורה היא בחינת חתן, וכן נקראת כלה, בחינת "פְּלָה שארי ולבבי" ממש.

הקשר נוצר באמצעות התורה, שכן חז"ל מפרשים את "יום חתונתו" שבשיר השירים כמתן תורה. התורה היא החתן, וכן נקראת כלה — מילה המזכירה את "פְּלָה שארי ולבבי", כלומר, כלים ונכספים בשרי ולבי.

אך להיות בחי' זו של המשכת התורה והמצות פנימיות רצונו ית' וחכמתו כדי להעלות בחי' פנימיות נקודת הלב בבחי' עצמותה ומהותה ממש צריך להקדים להיות בבחי' וחשקת בה שיהא כל ישעו וחפצו בזה

אך כדי שתהיה בחינה זו של המשכת התורה והמצוות — פנימיות רצונו וחכמתו יתברך — לשם העלאת פנימיות נקודת הלב בעצמותה ומהותה ממש, יש להקדים ולהיות בבחינת "וחשקת בה", כך שכל מאווייו וכל חפצו יהיו בכך;

כדי שהתורה והמצוות יעלו את נקודת הלב הפנימית בעצמותה ממש, על האדם לקיים תחילה את "וחשקת בה": כל מאווייו וכל רצונו צריכים להיות נתונים לכך.

כי רוח אייתי רוח¹²⁰ ואמשיך רוח אם ישים אליו לבו¹²¹ רוחו ונשמתו אליו יאסוף. משא"כ אם אינו חושק ומתאוה להעלות פנימית נקודת הלב בודאי לא ימשיך כלום:

כי "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח" — "אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף". אבל אם אינו חושק ומתאוה להעלות את פנימיות נקודת הלב, ודאי שלא ימשיך כלום.

כפי שמלמד הזהר, "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח": הכיסופים של האדם מלמטה ממשיכים מלמעלה רוח מקבילה. מי שאינו חושק ומתאוה להעלות את הנקודה הפנימית שבלבו, לא ימשיך דבר.

קטע 6 • 181-20

אל ביתך: תשובה ובכייה

18 ד והבאתה אל תוך ביתך.¹²² והענין כמ"ש בזהר (פ' ויקרא ד"ו סע"א [סוף עמוד א]¹²³ וע"כ וברע"מ [וברע"א

מהימנא] פ' פנחס דרנ"ז סע"א [סוף עמוד א] וע"כ)

4. "והבאתה אל תוך ביתך". העניין הוא כפי שנכתב בזהר (פרשת ויקרא, דף 6, סוף עמוד א ועמוד ב; וברע"א מהימנא, פרשת פינחס, דף 257, סוף עמוד א ועמוד ב).

סעיף 4 מבאר את הפסוק הבא, "והבאתה אל תוך ביתך", באמצעות שני קטעים מהזהר: בפרשת ויקרא וברע"א מהימנא על פרשת פינחס.

על פסוק נפלה לא תוסיף קום^{124, 125, 126, 127} וגו' (בעמוס רס"י [ריש סימן ה']). שלא תהיה בבחי' קום ממטה למעלה.

על הפסוק "נפלה לא תוסיף קום" וגו' (בעמוס, בראש פרק 5): שלא תהיה במצב של קימה מלמטה למעלה,

בשני הקטעים נידון קינת עמוס: "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל". אדמו"ר הזקן מפרש שהכוונה היא שלא תקום בדרך של עלייה מלמטה למעלה, מכוחה שלה.

רק כמ"ש ביום ההוא אקים¹²⁸ וגו'. שימושך מלמעלה למטה שהיא לה גם למטה בחי' קימה מעלייתא אלא רק כפי שנאמר "ביום ההוא אקים" וגו': שהדבר יימשך מלמעלה למטה, כך שגם למטה תהיה לה בחינת קימה נעלית.

אלא כפי שעמוס מבטיח בהמשך: "ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת" — ה' יקים אותה, וימשיך את ההשפעה מלמעלה למטה, כך שגם למטה תהיה לה קימה נעלית יותר. זהו פירוש "והבאתה אל תוך ביתך": הקשר מושלם מלמעלה.

(וכענין מ"ש בד"ה ושמתי כדכד בענין חד אמר שהם¹²⁹ ועיין בזח"א [בוהר חלק א] ויחי) (דרלי"ז ב)¹³⁰ פי' בע"א [באופן אחר] ממ"ש בפי' ויקרא י"ל [יש לומר] זהו כמ"ד [כמה דאת אמר] ישפה

(בדומה לעניין הכתוב במאמר המתחיל "ושמתי כדכד", בעניין "חד אמר שהם"; ועיינו בוהר חלק א, ויחי) (דף 237ב), שם הדבר מתפרש באופן שונה ממה שנכתב בפרשת ויקרא. יש לומר שהפירוש הזה הוא כדעת מי שאומר "ישפה".

בסוגריים מובא שהוהר בפרשת ויחי מפרש את הפסוק באופן שונה מהוהר בפרשת ויקרא, ומקשר בין שני הפירושים למחלוקת התלמודית על אבני ה"כדכד" שבישעיהו: חכם אחד אמר "שהם" וחכם אחר אמר "ישפה". אדמו"ר הזקן מציע שהפירוש שבויחי מתאים לדעת האומר "ישפה".

והיינו להיות אור פני ה' נמשך למטה להיות כמים הפנים¹³¹ בבחי' והחזירנו בתשובה^{132, 133} שלמה¹³⁴ לפניך לפניך דייקא בבחינת פנימיות שזו היא שלימות התשובה תשוב ה' כו' והוא בחי' קומה אקים את סוכת דוד הנופלת כו'.

כלומר, שאור פני ה' יימשך למטה, בבחינת "כמים הפנים", באופן של "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך" — "לפניך" דווקא, בבחינת פנימיות; כי זו שלמות התשובה, "תשוב ה'" וכו'. וזוהי בחינת קימה: "אקים את סוכת דוד הנופלת" וגו'.

אור פני ה' נמשך למטה "כמים הפנים": פנייתו של ה' אל האדם משקפת את פניית האדם אליו. זהו תוכן התפילה "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך"; "לפניך" מצביע דווקא על פנימיותו של ה'. תשובה כזאת, שבה "תשוב ה'", היא הקימה המובטחת בפסוק "אקים את סוכת דוד הנופלת".

וזהו בחינת עשרת ימי תשובה כמים הפנים כו' שבסליחות ממשיכים ויעבור הוי' על פניו¹³⁵ וגוי להיות כעשרת ימי תשובה בבחינת והחזירנו בתשובה שלימה לפניך:

וזהו בחינת עשרת ימי תשובה, "כמים הפנים" וגו': שבסליחות ממשיכים "ויעבור הוי' על פניו" וגו', כדי שבעשרת ימי תשובה תהיה בחינת "והחזירנו בתשובה שלמה לפניך".

זוהי העבודה של עשרת ימי תשובה. בסליחות ממשיכים את שלוש עשרה מידות הרחמים, "ויעבור הוי' על פניו", כדי שבעשרת הימים אפשר יהיה להגיע ל"תשובה שלמה לפניך".

19 וגלחה את ראשה ועשתה את צפורניה.¹³⁶ הנה שערות הראש הן מותרי המוחין¹³⁷ שנפלו במילי דעלמא.

"וגלחה את ראשה ועשתה את צפורניה". שערות הראש הן המותרות של המוחין, שנפלו לענייני העולם.

הפסוק ממשיך ואומר שהאישה השבויה תגלח את ראשה ותעשה את צפורניה. השיער צומח מעבר לראש, ולכן הוא מסמל את המותרות של המוחין שנפלו לענייני העולם.

וצפורנים הן מותרי מדות חסד דרועא ימינא^{138, 139} אברהם שיצא ממנו¹⁴⁰ כו'. וצריך האדם להסיר המותרות

והציפורניים הן המותרות של מדות החסד, "הזרוע הימנית", אברהם, שממנו יצא וכו'. על האדם להסיר את המותרות;

הציפורניים, הצומחות מן הידיים, מסמלות את המותרות של מדות החסד, המכונות "הזרוע הימנית" ומזוהות עם אברהם. המילים "אברהם שממנו יצא" רומזות לדברי הגמרא "אברהם שממנו יצא ישמעאל": גם חסד קדוש עשוי להוליד מותרות שמחוץ לתחום הקדושה, ועל האדם להסיר מותרות כאלה.

כי מסטרא דקדושה עליונה הנה המותרות הם בחינת קדושה. וכמו י"ג מדות הרחמים שנמשכות מבחי' שערות כו'.

שכן מצד הקדושה העליונה, המותרות הן בחינה של קדושה. כך, למשל, שלוש-עשרה מדות הרחמים נמשכות מבחינת השערות וכו'.

למעלה, בקדושה העליונה, גם ה"מותרות" עצמן קדושות: שלוש-עשרה מדות הרחמים נמשכות מן הבחינה המכונה "שערות".

וכענין קדוש יהיה גדל פרע¹⁴¹ שער ראשו. (עי' [עיינן] מזה לקמן ע"פ כי כארץ תוציא צמחה¹⁴² ובפי' אמור ע"פ ונקדשתי בתוך).¹⁴³

וכעין זה נאמר: "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו". (ראו על כך להלן, על הפסוק "כי כארץ תוציא צמחה", ובפרשת אמור, על הפסוק "ונקדשתי בתוך").

כך גם הנזיר, המכונה "קדוש", מניח לשערות ראשו לגדול: בדרגה גבוהה המותרות קדושות. הסוגריים מפנים לשני מאמרים העוסקים בכך.

אבל כלוים שהם למטה במדריגה מסטרא דדינא קשיא¹⁴⁴ כתיב והעבירו תער¹⁴⁵ וגו' ועיין בפי תזריע (דמ"ח סע"ב [סוף עמוד ב]) ושער באשה ערוה¹⁴⁶ ששם יניקת החיצונים.

אבל אצל הלויים, שמדרגתם נמוכה יותר והם מצד הדין הקשה, נאמר: "והעבירו תער" וכו'. ראו גם בפרשת תזריע (דף מח, סוף ע"ב). וכן נאמר: "שער באשה ערוה", שכן שם יונקים החיצונים.

לעומת זאת, הלויים, ששורשם בדין הקשה, נצטוו להעביר תער על בשרם; והוזהר בפרשת תזריע קושר בין השיער לדין הקשה. באותו הקשר מסביר אדמו"ר הזקן את דברי הגמרא ששער באשה הוא "ערוה": זהו מקום שהכוחות החיצוניים יונקים ממנו.

וזהו ענין אמרם עם הארץ אסור לאכול בשר¹⁴⁷ שהבשר הוא מורידו ומשפילו למטה משא"כ תלמיד חכם כי צדיק אוכל לשובע נפשו¹⁴⁸ כתיב.

וזהו פירוש דבריהם: "עם הארץ אסור לאכול בשר", שכן הבשר מוריד אותו ומשפיל אותו למטה; אבל תלמיד חכם אינו כך, שהרי נאמר: "צדיק אוכל לשובע נפשו".

כך מתבארים דברי חז"ל שעם הארץ אינו רשאי לאכול בשר: הבשר מושך אותו למטה. תלמיד חכם אינו נגרר למטה על ידו, ועליו נאמר: "צדיק אוכל לשובע נפשו".

וכן אמרו שיחת חולין של¹⁴⁹ תלמידי חכמים¹⁵⁰ כו' דייקא. ולכן הבע"ת [הבעלי תשובה] צריך לסגף א"ע [את עצמו] כדי להרחיק עצמו מהמותרות שלא יורידנו ויחזירנו לסורו ח"ו [חס ושלום]:¹⁵¹

וכן אמרו: "שיחת חולין של תלמידי חכמים" וכו' — דווקא של תלמידי חכמים. לכן בעל תשובה צריך לסגף את עצמו, כדי להתרחק מן המותרות, שלא יורידו אותו ויחזירו אותו, חלילה, לדרכיו הקודמות.

בדומה לכך אמרו חז"ל שאפילו שיחת החולין של תלמידי חכמים טעונה לימוד — דווקא שיחת חולין שלהם. לכן בעל תשובה צריך לנהוג בסיגוף עצמי ולהתרחק מן המותרות, כדי שלא ימשכו אותו בחזרה לדרכיו הקודמות.

20 והסירה את שמלת שביה.¹⁵² הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] בבואה דבבואה לית להו.¹⁵³ אבל בבואה לחודה אית להו גם בזה לעומת זה¹⁵⁴

"והסירה את שמלת שביה". והנה אמרו חז"ל: "בבואה דבבואה לית להו, אבל בבואה לחודה אית להו". כך גם כ"ז להעומת זה",

הפסוק ממשיך: "והסירה את שמלת שביה". בגמרא נאמר על השדים שיש להם בבואה, אך אין להם בבואה דבבואה; אדמו"ר הזקן מחיל זאת גם על "זה לעומת זה" — הצד המתנגד לקדושה.

דהיינו בחיי מקיף למעלה כענין עבירה גוררת עבירה^{155, 156} ומטמאין אותו הרבה¹⁵⁷ וכו' וצריך להסיר גם בחיי המקיף שנמשך מלמעלה מאליו

כלומר, בחינה של מקיף למעלה, כמו בעניין "עבירה גוררת עבירה" ו"מטמאין אותו הרבה" וכו'. ויש להסיר גם את בחינת המקיף שנמשכת מלמעלה מאליו,

לצד הרע יש מקיף אחד, השפעה המקיפה את האדם, והיא מתבטאת בכך ש"עבירה גוררת עבירה" וש"הבא ליטמא מעט — מטמאין אותו הרבה". גם את המקיף הזה, הנמשך מלמעלה מאליו, יש להסיר.

כי עוונותיכם מבדילין¹⁵⁸ כתיב שמבדילין ומפסיקין בין השראת גילוי אלהותו ית' שנמשך ע"י התורה והמצוות ובין נקודת פנימיות הלב שאינו נוגע לפנימיות הלב בלתי

שכן נאמר: "עוונותיכם מבדילים" — הם מבדילים ומפסיקים בין השראת גילוי אלקותו ית', הנמשכת על ידי התורה והמצוות, לבין נקודת פנימיות הלב, כך שהגילוי אינו נוגע בפנימיות הלב אלא אם כן

הרי נאמר: "עוונותיכם מבדילים". החטאים יוצרים מחיצה בין האור האלוקי הנמשך על ידי התורה והמצוות לבין הנקודה הפנימית שכלב. האור אינו נוגע בפנימיות הלב אלא אם כן מסירים את המחיצה.

אם יסור המכסה והמסתיר לבחיי המקיף שבזה לעומת זה שע"י הסרה זו וישבה בביתך שתהיה בחיי ישיבה וקביעות האהבה שבנקודת הלב כל תמוט עולם ועד¹⁵⁹

מסירים את המכסה והמסתיר, בחינת המקיף של "זה לעומת זה". ועל ידי הסרה זו מתקיים "וישבה בביתך" — שתהיה בחינת ישיבה וקביעות לאהבה שבנקודת הלב, "כל תמוט עולם ועד".

המחיצה היא המקיף המכסה ומסתיר של צד הרע — "שמלת שביה". לאחר שמסירים אותו, מתקיים "וישבה בביתך": האהבה שבנקודת הלב נעשית קבועה ויציבה, ואינה נעה לעולם.

ובזה יעלה ויבוא ויגיע לבחיי ומדריגה יותר עליונה היא מדריגת ובכתה את אביה וגו' כי

ובכך יעלה ויבוא ויגיע לבחינה ולמדרגה עליונה יותר, למדרגת "ובכתה את אביה" וגו'. כי

מכאן האדם עולה למדרגה גבוהה עוד יותר: "ובכתה את אביה".

הנה מעלת ומדריגת הבכיה היא בחיי תשובה עילאה הגדולה מכולם שכמה בחיי ומדריגות יש בתשובה עילאה והיא העולה על כולנה וע"ז נאמר לע"ל [לעתיד לבוא] בבכי יבואו^{160, 161} וגו'

מעלת ומדרגת הבכיה היא בחינת תשובה עילאה, הגדולה מכולן. יש בתשובה עילאה בחינות ומדרגות רבות, ובחינה זו עולה על כולן. ועל כך נאמר על זמן הגאולה: "בבכי יבואו" וגו'.

הבכי הוא בחינת תשובה עילאה, שיש בה מדרגות רבות, וזו הגבוהה שבהן. על זמן הגאולה אומר ירמיהו: "בבכי יבואו".

וכתיב והנה נער בוכה ותחמול¹⁶² עליו והיינו ע"ד שאמרו על ר' [רבי] עקיבא כשאמר שיר השירים

ונאמר: "והנה נער בוכה ותחמול עליו". והיינו על דרך מה שאמרו על רבי עקיבא, שכאשר אמר שיר השירים

כאשר בת פרעה פתחה את התיבה, "והנה נער בוכה ותחמול עליו": הבכי מעורר חמלה. בדומה לכך מסופר על רבי עקיבא שבכה כאשר אמר את שיר השירים.

זלגו עיניו דמעות שהבכיה הלזו היא מחמת דביקות הנפש בשרשה למעלה מכדי אשר תוכל נפשו שאת

שאז אין שליט ברוח לכלוא¹⁶³ וגו'

זלגו עיניו דמעות; שכן בכי זה נובע מדבקות הנפש בשרשה, למעלה ממה שהנפש יכולה לשאת, ואז "אין שליט ברוח לכלוא" וגו'.

בכי כזה נובע מדבקות הנפש בשרשה, בעוצמה העולה על מה שהיא יכולה להכיל. באותו רגע, כלשון קהלת, "אין שליט ברוח לכלוא".

(ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] סד"ה ושמתי כדכד ובפ' וישלח ע"פ ויקח מן הבא בידו מנחה¹⁶⁴ וע"פ וקבל

היהודים)¹⁶⁵

(וראו מה שנכתב לעיל, בסוף המאמר המתחיל "ושמתי כדכד", ובפרשת וישלח, על הפסוק "ויקח מן הבא בידו מנחה", ועל הפסוק "וקבל היהודים").

הסוגריים מפנים לדיונים נוספים על בכי: בסוף המאמר "ושמתי כדכד", ובמאמרים על "ויקח מן הבא בידו מנחה" ועל "וקבל היהודים".

ועל ענין בכיה זו איתא בשם האריז"ל [האריז"ל זכרוננו לברכה]¹⁶⁶ שכל מי שאינו בוכה¹⁶⁷ ברי"ה [בראש השנה]

ויוה"כ [ויום הכפורים] אין נשמתו שלימה^{168, 169} שבכיה זו היא שלימות הנשמה ועיקרה ביוה"כ [ביום

הכפורים]¹⁷⁰ בחי' תשובה עילאה לפני הוי' תטהרו: ^{171, 172, 173, 174}

ועל בכי זה נאמר בשם האריז"ל, זכרו לברכה, שמי שאינו בוכה בראש השנה וביום הכיפורים, נשמתו אינה שלמה; שכן בכי זה הוא שלמות הנשמה. ועיקר זמנו הוא ביום הכיפורים, בבחינת תשובה עילאה: "לפני הוי' תטהרו".

נאמר בשם האריז"ל שמי שאינו בוכה בראש השנה וביום הכיפורים, נשמתו אינה שלמה, שכן בכי זה הוא שלמות הנשמה. בכי זה שייך בעיקר ליום הכיפורים, יום התשובה העילאה, שבו "לפני הוי' תטהרו".

בעבודה

בכל יום, בתפילה, על האדם להילחם במלחמתו שלו: להתבונן בגדולת ה' עד שאהבת חיצוניות הלב תגבר על המעשים, הדיבורים והמחשבות של הנפש הבהמית. לאחר מכן מתגלה נקודת הלב הפנימית שלו כמתנה מלמעלה; עליו להשתוקק אליה, לבקש את "פניי" ה' באמצעות תורה, מצוות וצדקה, להתרחק ממותרות, וכימי הדין להגיע לבכייה של תשובה עילאה.

שאלות לשיחה

1. מהם שני ממדי המלחמה שבמאמר הזוהר "כל מאן דקטיל חויא יהבין ליה ברתא דמלכא", ואיזה מהם נתון בידי של האדם עצמו?
2. מדוע האהבה הנולדת מהתבוננות מגיעה רק למלכות של ה', ל"שם", ואילו אהבת פנימיות הלב מגיעה למעלה מהעולמות?
3. מה מלמד הביטוי "אין מזל לישראל" על שורש נקודת הלב, ומדוע שורש זה מאפשר לה להפוך רע לטוב?
4. כיצד מבחין המאמר בין הארת נקודת הלב לבין עצמותה, ומה פועלת כל אחת מהן?
5. מדוע על האדם "וחשקת בה" תחילה, לפני שהתורה והמצוות יכולות להעלות את נקודת הלב הפנימית שלו, וכיצד הבכייה משלימה את התהליך?

הערות

פסוקה 1

1 כי תצא

הערת קה"ת אומרת שכאן נדפס תעתיק המאמר של אדמו"ר האמצעי, ואחריו ביאור וביאור נוסף: נוסחים מקבילים של אותה תורה.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתכ. ע' תתלא ביאור. ושם ע' תתסה ביאור נוסף. מאמר זה עם הגהות אחרות והוספות נדפס באוה"ת דברים כרך ה ע' כ"נג, רק סעי' א-ב וחלק מסעיף ג והשאר חסר. והערות על הדרוש בפי תצא ע' תתצג. וראה לקמן לו, ג מה שמצויין על הביאור. המאמר במאמרי אדה"א ע' תפא מיוסד על מאמר זה. בענין יפ"ת — ראה לקו"ש ח"ט ע' 506. כמה מהענינים מהמאמר נתבארו בד"ה לך אמר לבי תשי"כ (נדפס בסה"מ מלוקט ח"ג ע' רפד ואילך).

2 איתא בזהר שעת צלותא

מהדורות קה"ת מציינת שלא נמצאו מילים מדויקות אלה, ומפנה לקטע זה, שבו זבולון מכין את עצמו ב"חבר העליונה" של תפילה ותחנונים לפני צאתו להילחם במלחמותיו. הדבר תומך בזהויה התפילה עם מלחמה.

Zohar I, 240b זח"א רמ, ב

Zohar III, 243a זח"ג רמג, א

הערת קה"ת

ל"מ [כ]. ראה זח"א רמ, ב. זח"ג רמג, א. וראה ביאורו"ז להצ"צ כרך ב ע' תרצב. ובהנסמן לעיל לד, ג. וראה ביאורו"ז להצ"צ כרך ב ע' תרצב בשם הקדוש ר' אברהם בן המגיד בענין המשל למלחמה. בסי מאמרי אדה"א שם ע' תפב מוסיף: "(ובתרגום חברי ובקשתי בצלותי ובבעותי כו)".

3 שעת צלותא שעת קרבא

מהדורות קה"ת, שלא מצאה מילים מדויקות אלה, מפנה גם לקטע זה ברעיא מהימנא על התפילות היומיומיות: מדוע תפילת שחרית היא חובה ותפילת ערבית רשות, וכיצד התפילה מצרפת את השכינה שבגלות אל המלך.

Zohar, Pinchas 85:572-87:582 ספר הזהר, פנחס פ"ה:תקע"ב-פ"ז:תקפ"ב

4 מלחמה לה בעמלק

"מלחמה לה בעמלק מדור דור". אדמו"ר חזקן מזהר מלחמה זו עם מלחמת התפילה, הנערכת בכל דור ובכל יום.

Exodus 17:16 שמות י"ז:ט"ז

ויאמר כיי"ד על-כס קה מלחמה Havayah בעמלק מדר דר:

And he said: 'The hand upon the throne of the L-RD: the L-RD will have war with Amalek from generation to 'generation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יז, טז.

5 זה לעומת זה עשה אלקים

"את זה לעומת זה עשה אלקים". כאן מלמד הפסוק שמול הנפש הקדושה עומדת נפש בהמית, שכוחותיה מקבילים לכוחותיה.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז:י"ד

כיום טובה ה'יה בטוב וכיום רעה ראה גם את-זה לעמית-זה עשה האלקים על-דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז, יד.

6 ולאום מלאום יאמץ

לרבה נאמר על שני העמים שבכטנה: "ולאום מלאום יאמץ". הדברים מיושמים על שתי הנפשות שבאדם, הנאבקות על השליטה.

Genesis 25:23 בראשית כ"ה:כ"ג

ויאמר ה' לָה שְׁנֵי גוֹיִם בְּבֶטְנָהּ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּנִּי; וּפְרֵדוּ וְלֹאִם מְלֹאִם יֵאֱמָצוּ וְרֵב יַעֲבֹד צָעִיר:

And the L-RD said unto her: Two nations are in thy womb, And two peoples shall be separated from thy bowels; And the one people shall be stronger than the other people; And the elder shall serve the younger.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כה, כג.

7 ע"פ יהודה אתה

לפי ההערה, הגהה זו — הקושרת בין ראובן, שמעון, לוי ויהודה ובין סדר התפילה — מופיעה שם באריכות.

הערת קה"ת

תו"א מה, ב. באוה"ת דברים כ"ג הגהה זו באריכות.

"יהודה, אתה יודוך אחיר". אלה מילות הפתיחה של המאמר שאדמו"ר חזקן מצטט, הקושר את יהודה לתפילת שמונה עשרה ולביטול.

Genesis 49:8 בראשית מ"ט:ח

יהודה אַתָּה יוֹדוּךְ אַחִירָהּ יְדָךְ בְּעֶרְףְּ אֹיְבֶיךָ יִשְׁתַּחֲוּוּ לָךְ בְּנֵי אֹיְבֶיךָ:

Judah, thee shall thy brethren praise; Thy hand shall be on the neck of thine enemies; Thy father's sons shall bow down before thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 מאן דקטיל לחויא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ע' תי"ז סוף תי"ג וריש תכ"א (מג, א) ד' זיטאמיר [כ].

10 מאן דקטיל לחויא יחבין ליה ברתא דמלכא

בתיקוני זוהר מסופר על הלוחמים הרבים שהתאספו להילחם בנחש למען בת המלך, עד שבא מי שהרג את הנחש. מהדורת קה"ת מצטטת זאת (סוף תיקון י"ג ותחילת תיקון כ"א) כמקור לאמירה זו.

Tikkunei Zohar 43a:11-12 תיקוני זוהר מ"ג א:י"א-י"ב

וברתא איהי על מגדלא דפרח באוירא. ומכריזין בכל יומא ברקיעא דכל מאן דקטיל להאי חויה דיהבין ליה לאנתו בת מלך פנימאה ממשבצות זהב לבושה. והאי זהב איהו ז' ימי בראשית. ה' חמש אור. ב' איהי ב' מן בראשית עלה אתמר יפה כלבנה. תורה שבע"פ קראן לה במתיבתא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

11 יחבין ליה מלעילא

ההערה מצטטת: "נותנים לו" פירושו מלמעלה, ולא מעצמו, שכן האדם אינו יכול להוציא בעצמו את הנקודה הפנימית הזו מהעולם; היא ניתנת מלמעלה, כדי שתתגלה בלב כפי שהיא, בתנאי שתחילה "יהרוג את הנחש" באמצעות דעת שבחיזיונות הלב.

הערת קה"ת

"ופי' יחבין ליה כו' היינו מלמעלה ולא מצד עצמו. . וכדי שתצא פנימי נקודה זו מן ההעלם לגילוי א"א ששיג האדם זה מצד עצמו אלא מלמעלה הוא דיהבין ל' ברתא דמלכא זו שתהיי בגילוי בלב כמו שהיא וזהו בתנאי דוקא אם קטיל לחויה בתחלה ע"י הדעת בחיזיונות הלב" — סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תכתב. וראה גם באוה"ת פ' בלק ע' תתקנב שכ' "פי' ענין מתנה הוא פנימי הלב שנמשך מלמעלה בתורת מתנה" ע"ש.

12 **כ"י תצא למלחמה על איבך, ונתנו ה' אלקיך בידך ושביט שביט.** הפסוק הפותח את המאמר, הנקרא מלחמה הפנימית של הנשמה.

Deuteronomy 21:10 דברים כ"א:י'

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וְנָתַנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיט שְׁבִיט:

When thou goest forth to battle against thine enemies, and the L-RD thy G-d delivereth them into thy hands, and thou carriest them away captive

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 הערת קה"ת מפנה Esther 2:11 למילים האלה.

Esther 2:11 אסתר ב':י"א

וּבְכָל־יוֹם יוֹם מְרַדְּכִי מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי חֹצֵר בֵּית־הַנָּשִׁים לְדַעַת אֶת־שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וְמַה־עָשָׂה כֹּה:

And Mordecai walked every day before the court of the women's house, to know how Esther did, and what would be come of her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוק 2

14 בחינת מלחמה לה' בעמלק

הגהה שם מסבירה "הו"י נלחם בעמלק" פירושו כאן "למעלה מבחינת שם הו"י המלוכש בנפש"; ההערה מציינת שהעניין מבואר שם באריכות.

הערת קה"ת

באוה"ת דברים ע' בינד יש כאן הגהה "ור"ל למעלה מבחי' שם ה' המלוכש בנפש" ע"ש בארוכה.

15 ברתא דמלכא

בזוהר על פרשת משפטים מובחנות בחינות שונות של הנשמה ושל השכינה, ואחת מהן נקראת "בת המלך". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי לזהות את בת המלך עם כנסת ישראל ועם נקודת הלב.

Zohar, Mishpatim 2:4-13 ספר זוהר, משפטים ב':ד'-י"ג

16 נקודת ציון וכנס"י

בהגהה ל-Devarim p. 2054 מוצע: "אולי הכוונה לפרצוף הפנימי של מלכות". ב-Parshas Re'eh, p. 793 מציינ הצמח צדק שהעניין המבואר בתורה אור 37b הוא "נקודת ציון", וב-Devarim p. 35 נדון הפרצוף הפנימי של מלכות.

הערת קה"ת

באוה"ת דברים ב'נד "אולי ר"ל פרצוף הפנימי דמל"י". בענין נקודת ציון, ראה תרי"א לו, ב ואילך, ובאוה"ת פ' ראה ע' תשצג מציינ שהענין המבואר

בתרי"א הוא ענין "נקודת ציון". וראה אוה"ת פ' דברים ע' לה, בענין פרצוף הפנימי דמל"י.

17 בד"ה זכור את

הפסקה עוסקת בנקודה העצמית של הנפש, שממנה מתפשטים השכל והמדות שלה. אף שנקודה זו שווה בכל נפש יהודית, היא אינה מתגלה במידה שווה; בגלות מצרים התגלתה נקודת הלב רק כאמונה פשוטה.

הערת קה"ת

תו"א פד, ג.

18 **זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך, בצאתכם ממצרים.** אלו הן מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור המצוטט כאן.

Deuteronomy 25:17 דברים כ"ה:י"ז

זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה לְךָ עַמְלֵק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם:

Remember what Amalek did unto thee by the way as ye came forth out of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 בכל לבבך

"ואהבת את הו' אלקיך בכל לבבך". האות הכפולה במילה "לבבך" נדרשת כשני לבבות, חיצוני ופנימי.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כְּכָל־לִבְּךָ וּכְכָל־נַפְשְׁךָ וּכְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה.

20 (ע' בד"ה מי מנה

במאמר על "מי מנה עפר יעקב" מבחין אדמו"ר הזקן בין שתי בחינות של רצון הלב: נקודת הלב הפנימית, אהבה גדולה שלמעלה מן השכל, הבאה מלמעלה כמתנה; והלב החיצוני, הנלקח מן הדעת ומהתבוננות בגדולת ה', כל אחד לפי הבנתו.

הערת קה"ת

לעיל בלק בו, ג.

21 ובד"ה אתם נצבים

במאמר "אתם נצבים" מכאר אדמו"ר הזקן את "בקשו פני" כפנימיות הלב, ומבחין בין הפנימיות לחיצוניות של צעקת הלב: הלב החיצוני נמשך מן הדעת ומהתבוננות באופן שבו אור אין סוף מהווה את כל הבריאה.

הערת קה"ת

לקמן מד, ב.

22 ובד"ה ששים המה

ביאור "ששים המה מלכות" נפתח בציטוט ממשנת חסידים: כנסת ישראל, אף שהיא קשורה לספירת המלכות, אינה מלכות כפרצוף בפני עצמו, אלא פרצוף המלכות שבפנימיות ז"א, שבו שניהם שווים. הדבר מאיר את משמעות "בת המלך" ככנסת ישראל כאן.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש לט סע"ג ואילך.

23 אין לך עשב מלמטה

רבי שמעון מלמד שאין לך עשב שאין לו מזל בשמים המכה בו ואומר לו: "גדל". ההתבוננות כשרשרת הכוחות הזאת מוליכה את השכל מעלה, עד

ה' כמקור הכול.

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י':ו'

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגו'. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ור' סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חיאי ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtarot] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will ... you tie the chains of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר י, ו. זח"א רנא א. ובכ"מ.

24 אין לך עשב מלמטה שאין לו

קטע מהוהר המצוטט במהדורת קה"ת, ובו אותו רעיון: אין למטה עלה עשב שאין עליו כוח ממונה מלמעלה, המשגיח עליו, מכה בו ואומר לו: "גדלי".

Zohar, Addenda, Volume I 1:1 ספר זוהר, תוספות, כרך א א':א'

25 וגבוה מעל גבוה

"כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם". כאן הפסוק מתאר את מדרג הכוחות, מן העשב ועד למקור הכול.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה':ז'

אם-עשך רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אליה תמה עליה חפץ כי גבה מעל גבה שומר וגבוהים עליהם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ה, ז.

26 וברוח פיו כל צבאם

"נדבר הוי' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם". מקור השרשרת כולה של העולמות הוא "רוח פיו" של ה' עצמו.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו'

בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל-צבאם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, ו.

27 ואתה מחי את כולם

"אתה עשית את השמים... ואתה מחיה את כולם". ה' הוא מקור החיות של כל דבר בשרשרת.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט':ו'

אתה-הוא ה' לבדך אתה עשית את-השמים שמי השמים וכל-צבאם הארץ וכל-אשר עליה הימים וכל-אשר בהם ואתה מחיה את-כלם וצבא השמים לך משתחוים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמיה ט, ו.

פסקה 3

28 ראה נתתי לפניך היום

"ראה, נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, ואת המוות ואת הרע". אדמו"ר הזקן מפרש את "החיים" ואת "המוות" כרוחניות וכגשמיות שבכל נברא.

Deuteronomy 30:15 דברים ל"ט"ו

ראה נתתי לפניך היום את-החיים ואת-הטוב ואת-המוות ואת-הרע:

See, I have set before thee this day life and good, and death, and evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, טו. במאמרי אדה"א שם ע' תפה ובאוה"ת דברים כרך ה ע' ב'נג כ' "דאין הכוונה על הטו"ר וחיים ומות בגשמי דמי הוא שיחפוץ ויבחר במות ולא בחיים כו"ו".

29 ובחרת בחיים

"... ובחרת בחיים". בחירה בחיים פירושה להתבונן בחיות האלוהית שבדברים.

Deuteronomy 30:19 דברים ל"ט"ט

העזתי בכם היום את-השמים ואת-הארץ החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך:

I call heaven and earth to witness against you this day, that I have set before thee life and death, the blessing and the curse; therefore choose life, that thou mayest live, thou and thy seed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 לאהבה את ה' כי הוא חי

"לאהבה את הוי' אלקיך... כי הוא חי". בחירה בחיים מוגדרת כאהבת ה', שהוא מקור החיים של כל החיים.

Deuteronomy 30:20 דברים ל"כ'

לאהבה אתהי' אלקיך לשמע בקלו ולדבקהי' כי הוא חי ואלך וזרעך למיד לשבת עלי-האדמה אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם:

to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy

36 וסידור שבחיו של מקום

רבי שמלאי מלמד שאדם צריך תמיד לפתוח תחילה בשבחו של מקום ורק לאחר מכן להתפלל, ולומד זאת ממשח. אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי הזה ביחס לשבחי התפילה, הנעשים לחרבה של הנשמה.

Avodah Zarah 7b:18 עבודה זרה ז' ב:י"ח

בְּדִרְיֵשׁ רַבִּי שְׁמַלְאִי וְדִרְיֵשׁ רַבִּי שְׁמַלְאִי: לְעוֹלָם יְסֹדֶר אָדָם שִׁבְחוּ שֶׁל מְקוֹם וְאַחֵר כִּי יִתְפַּלֵּל, מִנְּלֹן? מִמַּשָּׁה רַבִּינוּ, דְּכַתִּיב: "הִי אֱלֹקִים אֲתָה הַחֲלוֹת לְהַרְאוֹת אֶת עֲבָדֶיךָ וְגוֹ", וְכַתִּיב בְּתַרְיָה: "אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

37 מלכותך מלכות כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים, וממשלתך בכל דור ודור". מלכות ה' היא הבחינה שממלאת את כל העולמות.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:יג

מְלִכּוּתְךָ מְלִכּוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

38 בד"ה רני ושמחי

שם מסביר אדמו"ר הזקן שעבודת המלאכים בכל עולם היא שירה ושבח, המבטאים את כמיהתם לדבוק בה' ולהיכלל באור אין סוף; זוהי עבודה מלמטה למעלה בלבד, שלא כמו תורה ומצוות, הממשיכות שפע מלמעלה. הדבר מתאים לנאמר כאן, שהשגת המלאכים מגיעה למלכותו של ה'.

הערת קה"ת

תו"א לו, א ואילך.

39 וצדקתך ירננו

"יביעו זכר רב טובך, וצדקתך ירננו". המילים שהמאמר מצטט כאן ומבאר.

Psalms 145:7 תהילים קמ"ה:ז

זָכַר רַב־טוֹבְךָ יִבְיְעוּ וְצִדְקָתְךָ יִרְנְנוּ:

They shall utter the fame of Thy great goodness, And shall sing of Thy righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 ואשר משרתיו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת יוצר.

פסקה 5

41 ותעלומות לב

"האם ה' לא ידרוש זאת? הרי הוא יודע את צפונות הלב." הלב הפנימי הוא הדבר הנסתר אפילו מהבנתו של האדם עצמו.

Psalms 44:22 תהילים מ"ד:כ"ב

הֲלֹא אֱלֹקִים יִחְקְרוּ־זֹאת כִּי־הוּא יָדַע תַּעֲלָמוֹת לֵב:

Would not G-d search this out? For He knoweth the secrets of the heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob, to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, כ.

31 שהוא חיי החיים

פרק מ"ד בתניא מסביר את "נפשי, אויטיך": כשם שאדם משתוקק לחייו שלו, כך הנפש משתוקקת לאור אין סוף, ברוך הוא, "חיי החיים האמיתיים".

הערת קה"ת

ראה תניא פרק מד (סג, א). וראה באוה"ת דברים כרך ה ע' ב'נד.

32 רוממות א-ל בגרונם

"רוממות אל בגרונם, וחרב פיפיות בידם", ולאחר מכן "לעשות נקמה בגויים". השבח על רוממות ה' התפילה הוא עצמו החרב נגד הרע שבנפש.

Psalms 149:6 תהילים קמ"ט:ו

רוֹמְמוֹת אֵל בְּגִרְוֹנָם וְחֶרֶב פִּיפְיוֹת בְּיָדָם:

Let the high praises of G-d be in their mouth, And a two-edged sword in their hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמט, ו.

פסקה 4

33 בחרבי ובקשתי

יעקב מספר ליוסף על החלק שלקח מן האמורי "בחרבי ובקשתי". אדמו"ר הזקן מפרש את החרב והקשת, בעקבות תרגום אונקלוס, כתפילה ובקשה.

Genesis 48:22 בראשית מ"ח:כ"ב

וְאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׂכָם אֶחָד עַל־אֲחִיךָ אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹרִי בְּחַרְבִּי וּבִקְשָׁתִּי:

Moreover I have given to thee one apportion above thy brethren, which I took out of the hand of the Amorite with my sword and with my bow

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מח, כב.

34 בצלותי ובעותי

תרגום אונקלוס מתרגם "בחרבי ובקשתי" כ"בצלותי ובעותי" — בתפילתי ובבקשתי. מכאן הכינוי לתפילה ככלי הנשק של הנשמה.

Onkelos Genesis 48:22 תרגום אונקלוס על בראשית מ"ח:כ"ב

וְאֲנִי יְהִיבִית לְךָ חוֹלֶק חֵד יְתִיר עַל אֲחִיךָ דִּי נְסִיבִית מִיָּדָא דְאֲמֹרֶאָה בְּצִלּוֹתִי וּבִבְעוֹתִי:

Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC)

35 וסידור שבחיו של מקום

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ע"ז ז, סע"ב. וש"נ.

42 ושמתי כדכד

"ושמתי כדכד שמשותיך ושערייך לאבני אקדה וכל גבולך לאבני חפץ." אלו הן מילות הפתיחה של המאמר המצוטט כאן, המסביר את "כל גבולך לאבני חפץ".

Isaiah 54:12 ישעיהו נ"ד:י"ב

וְשִׁמְתִי כְּדֹכַד שְׁמֹשֹׁתֶיךָ וְשַׁעְרֶיךָ לְאֲבָנֵי אֶקְדָּח וְכָל־גְּבוּלְךָ לְאֲבָנֵי־חֶפֶץ:

And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 ראה אנכי

"ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה." אלו הן מילות הפתיחה של מאמר נוסף המצוטט כאן.

Deuteronomy 11:26 דברים י"א:כ"ו

רְאֵה אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה:

:Behold, I set before you this day a blessing and a curse

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 נחל איתן

בדין עגלה ערופה, הזקנים מורידים אותה אל נחל איתן, עמק סלעי. המאמר "ראה אנכי נתן" מסביר את הביטוי הזה.

Deuteronomy 21:4 דברים כ"א:ד'

וְהוֹרְדוּ זָקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת־הָעֵגְלָה אֶל־נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְיִצְרַף־שָׁם אֶת־הָעֵגְלָה בְּנַחַל:

And the elders of that city shall bring down the heifer unto a rough valley, which may neither be plowed nor sown, and shall break the heifer's neck there in the valley.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 ביום השמיני שלח

"ביום השמיני שלח את העם", בסיום חנוכת בית המקדש של שלמה. מאמר על פסוק זה עוסק גם בלב הפנימי.

I Kings 8:66 מלכים א' ח':ס"ו

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי שָׁלַח אֶת־הָעָם וַיְבָרְכוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֵּלְכוּ לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבִי לֵב עַל כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדָוִד עַבְדּוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ:

On the eighth day he sent the people away, and they blessed the king, and went unto their tents joyful and glad of heart for all the goodness that the L-RD had shown unto David His servant, and to Israel His people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 כי המצוה הזאת

"כי המצווה הזאת אשר אנכי מצווך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא." המאמר על פסוק זה דן בתשובה כ"תשובה ח"י".

Deuteronomy 30:11 דברים ל"א:י"א

כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לֹא־נִפְלְאָה הִוא מִמֶּךָ וְלֹא רִחְקָה הִוא:

For this commandment which I command thee this day, it is not too hard for thee, neither is it far off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 בחיי אלקות שבנפש המתגלה בבחי' יחידה

הגהה שם מסבירה את דברי אדמו"ר הזקן כך: גם בחינת היחידה היא רק

המקום שבו הניצוץ האלוקי מתלבש.

הערת קה"ת

באוה"ת דברים ע' ב'נה "דרי"ל דגם בחי' יחידה היא רק שבה מלוכש הניצוץ האלקי" ע"ש.

48 את השמים ואת הארץ אני מלא

"הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, נאום הוי". אדמו"ר הזקן קורא את הפסוק כמלמד שהשמים והארץ שווים לפני ה'.

Jeremiah 23:24 ירמיהו כ"ג:כ"ד

אִם־יִסְתֵּר אִישׁ בְּמַסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא־אֶרְאֶנּוּ נְאֻמֵּי ה' הֲלוֹא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲנִי מֵלֵא נְאֻמֵּי ה'

Can any hide himself in secret places That I shall not see him? saith the L-RD. Do not I fill heaven and earth? Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמי' כג, כד.

49 והקדוש בשמים ובארץ

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת ישתבח.

50 הערת קה"ת מפנה Numbers 13:1-15:41 למילים האלה.

Numbers 13:1-15:41 במדבר י"ג:א'-ט"ו:מ"א

51 מלא כל הארץ כבודו

השרפים קוראים: "קדוש, קדוש, קדוש הוי צבאות, מלוא כל הארץ כבודו". מכיוון שהשמים והארץ שווים לפניו, כבודו ממלא אפילו את הארץ.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו':ג'

וַיִּקְרָא זֶה אֶל־זֶה וַאֲמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כְלֵי־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 6

52 והנה כוכבים וכל צבא השמים

לפי ההערה, הקטע מצוטט בעמ' 1013 ומבואר בעמ' 1014.

Avodah Zarah 55a עבודה זרה נ"ה א

הערת קה"ת

קטע זה מובא באוה"ת שה"ש כרך ג ע' אי"ג. וראה שם ע' אי"ד שמבאר הקטע. בסה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתככ מוסיף אחר הפסוק "וארז"ל שהחליקין בדברים [— ע"ז נה, א] כלומר שהפרידן מאחדותו כו".

משה מזוהר את ישראל שלא יימשכו להשתחוות "לשמש ולירח ולכוכבים, לכל צבא השמים, אשר הוי אלקיכם חלק לכל העמים תחת כל השמים". אדמו"ר הזקן מפרש שהפסוק מתאר את הכוכבים כצינורות השפעה לאומות.

Deuteronomy 4:19 דברים ד':י"ט

וּפְדִי־תִשָּׂא עֵינֶיךָ הַשְׁמִימָה וְרֵאִיתָ אֶת־הַשָּׁמַשׁ וְאֶת־הַיָּרֵחַ וְאֶת־הַכּוֹכָבִים כֹּל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדְחָתָה וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וַעֲבַדְתָּם אֲשֶׁר חָלַק ה' אֱלֹקֶיךָ אֹתָם לְכָל־הָעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם:

and lest thou lift up thine eyes unto heaven, and when thou
seest the sun and the moon and the stars, even all the host of
heaven, thou be drawn away and worship them, and serve
them, which the L-RD thy G-d hath allotted unto all the peo-
ples under the whole heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 אשר חלק כו'

המילים "אשר [הוא] חילק וכו'" אינן מופיעות בדפוס הראשון. ההערה
שואלת גם מדוע תחילת הפסוק נקטעת במילה וגו' וסופו במילה כו'.

הערת קה"ת

ת"י אלו "אשר חלק כו'" ליתא בדפוס ראשון. וצ"ע למה לתחלת הפסוק
כתב "וגו'" ולסוף הפסוק כתב "כו'". בכת"י במקום "וגו'" נכתב "וכו'".

55 שמקבלים מע"ש

בדפוס הראשון כתוב "המקבלים מאלה שלמעלה מהם" במקום "המקבלים
משבעים השרים".

הערת קה"ת

בדפוס ראשון: "שמקבלים מגבוהים עליהם" והם. בכת"י 996 "שמקבלים
מע" שרים יציב גבולות עמים כו'". ובבכר 1101 יש קו מחיקה בגוכתי"ק:
שמקבלים [ואח"כ קו מחיקה על זה נכתב בגוכתי"ק] מגבוהים עליהם.

56

"כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם". כל דרגה בשרשרת מקבלת מזו
שמעליה.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה':ז

אם-עשק רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אל-תתמה על-החפץ כי
גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent per-
verting of justice and righteousness in the state, marvel not
at the matter; for one higher than the high watcheth, and
there are higher than they

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

57 אין מזל לישראל

ה' אומר לאברהם: "צא מאצטגנינות שלך: אין מזל לישראל". מהדורת
קה"ת מצטטת זאת לצד שבת 156a.

Nedarim 32a:9-10 נדרים ל"ב א:ט"י

"ויוצא אתו החוזה", אמר לפניו: רבוננו של עולם, הסתפלתי במזל שלי
ואין לי אלא בן אחד. אמר לו: צא מאצטגנינות שלך, אין מזל
לישראל. אמר רבי יצחק: כל המתמים עצמו — הקדוש ברוך הוא
מתמים עמו, שנאמר: "עם חסיד תתחסד עם גבור תמים תתמים".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת קנו, סע"א. נדרים לב, א. וראה גם לקמן עא, ד. וראה הפי' בביאור"ז
להצ"צ כרך ב' ע' תרלו ההפרש בין מזל, מזלא, זכות.

58 אין מזל לישראל

רבי יוחנן מלמד שאין לישראל מזל: הכוכבים אינם שולטים בהם. אדמו"ר
הזקן מסביר לישראל מקבלים ממדרגה שלמעלה מהשתלשלות.

Shabbat 156a:12-13 שבת קנ"ו א:י"ב-י"ג

איתמר, רבי חנינא אומר: מזל מחכים, מזל מעשיר, ויש מזל לישראל.
רבי יוחנן אמר: אין מזל לישראל. ואודא רבי יוחנן לטעמיה, דאמר רבי
יוחנן: מניין שאין מזל לישראל? שנאמר: "כה אמר ה' אל דרך הגוים

אל תלמדו ומאותות השמים אל תתתו כי יתתו הגוים מהמה" — הם
יתתו, ולא ישראל. ואף רב סבר אין מזל לישראל, דאמר רב יהודה
אמר רב: מניין שאין מזל לישראל? — שנאמר: "ויוצא אותו החוזה",
אמר אברהם לפני הקדוש ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

59 כי חלק ה' עמו

"כי חלק הוי' עמו, יעקב חבל נחלתו". ישראל הם חלקו של ה' עצמו,
ומקבלים ממנו ישירות.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט

כי חלק Havayah עמו יעקב חבל נחלתו:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of
His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, ט.

60 ואתם תהיו לי

"ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". ישראל שייכים לה' עצמו.

Exodus 19:6 שמות י"ט:ו

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל-
בני ישראל:

and ye shall be unto Me a kingdom of priests, and a holy na-
tion. These are the words which thou shalt speak unto the
'children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יט, ו.

61 מי לי בשמים

"מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ". אהבת הלב הפנימית רוצה בה'
עצמו, ולא באף מדרגה ממדרגות העולמות.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire
none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

62 כלה שארי ולבבי

"כלה שארי ולבבי, צור לבבי וחלקי אלקים לעולם". הכיסופים של הלב
הפנימי, שחלקו הוא ה' לבדו.

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כִּלְה שְׁאָרִי וּלְבָבִי צוּר־לִבִּי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my
heart and my portion for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כו.

63 ובד"ה אם לא תדעי

המאמר "אם לא תדעי" דורש את הפסוק "ורחל היתה יפת תואר ויפת
מראה": רחל היא כנסת ישראל, ו"תואר" מתבאר באמצעות "נעשה אדם

שנאמר (ירמיה מט) ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים; גלו לאדום שכינה עמהם, שנאמר (ישעיה סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה. וכשהם חוזרים שכינה עמהם, שנאמר (דברים ל) ושב הי את שבותך ורחמך. והשיב לא נאמר, אלא ושב הי אלקיך. ואומר (שיר השירים ד) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר ...

in whose midst I dwell": Beloved are" (Bamidbar 35:34) Israel, for even when they are tamei the Shechinah reposes among them — (Vayikra 16:16) "who dwells with them in the midst of their uncleanness," and (Ibid. 15:31) "... when they defile My sanctuary which is in their midst," and (Bamidbar 5:3) "and they shall not make unclean their camps in whose midst I dwell." (Ibid. 35:34) "for I the L-rd dwell in the midst of the children of Israel." R. Nathan says: ... Beloved are Israel, for wherever they are exiled

Wikisource (CC-BY-SA) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

67 עי בעי"ח שמי"א פ"ג

שם אדמו"ר הזקן מצטט את הקטע הזה מעץ חיים: יש ניצוץ קטן מאוד שהוא האלקות עצמה, והוא מלוכש בניצוץ נברא הנקרא יחידה. לסיום הוא מסיק שכל חמש מדרגות הנפש, עד יחידה, נובעות מאותו ניצוץ קטן.

הערת קה"ת

הלשון מובא לעיל פי' ראה כו, א ובאוה"ת דברים עי' אנה.

68 גלות ושעבוד דאגת הפרנסה

ההערה מפנה לשם לנוסח חלופי בכתב יד למילים "בגלות וכשעבוד לדאגה לפרנסה"; הנוסח החלופי עצמו אינו מובא בהערה.

הערת קה"ת

ראה הוספות להערות וצינונים ללקו"ת כאן — שינוי נוסח מכת"י.

69 בנפשו יביא לחמו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פיוט ד"נ.

70 רבבות מחשבות

"רבבות מחשבות בלב איש, ועצת הוי' היא תקום". כאן מתואר לב העמוס בדאגות.

Proverbs 19:21 משלי י"ט:כ"א

רבבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום:

There are many devices in a man's heart; But the counsel of the L-RD, that shall stand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יט, כא.

71 תספרו חמשים יום

"תספרו חמשים יום" — ספירת העומר עד שבועות. אלו מילות הפתיחה של מאמר שהאדמו"ר הזקן מפנה אליו.

Leviticus 23:16 ויקרא כ"ג:ט"ז

עד מִקְרַת הַשֶּׁבֶת הַשְּׂבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֻדְשָׁה לְה'

even unto the morrow after the seventh week shall ye number fifty days; and ye shall present a new meal-offering unto the L-RD

בצלמנו" וילך הי הגדולה והגבורה" — אותם רעיונות שמאמר זה מפתח בפסקאות 13-15.

הערת קה"ת

תו"א כג, ב.

64 אם לא תדעי

"אם לא תדעי לך היפה בנשים, צאי לך בעקבי הצאן". אלו מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור המצוטט כאן.

Song of Songs 1:8 שיר השירים א'ח'

אם־לא תדעי לך הִיפָּה בְנָשִׁים צֵאִי־לָךְ בְּעֻקְבֵי הַצֹּאן וְרַעִי אֶת־גְּדִיתֶיךָ עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרָעִים:

If thou know not, O thou fairest among women, Go thy way forth by the footsteps of the flock And feed thy kids, beside the shepherds'tents

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 גלו לאדום שכינה עמהם

שם מוסבר ש"נפשי" בפסוק "הגידה לי שאהבה נפשי" היא ניצוץ האלקות שבכל יהודי, שיש בו אהבה לה' גם כאשר אינו חש בה, משום שהנפש שרויה בגלות בתוך הגוף, ככתוב "גלו לאדום". זוהי האהבה הטבעית שבכל יהודי, בדומה לאהבת בן לאביו.

Megillah 29a:4 מגילה כ"ט א:ד'

תנאי, רבי שמעון בן יוחי אומר: בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, ששכל מקום שגלו — שכינה עמהן. גלו למצרים — שכינה עמהן, שנאמר: "הנגלה נגליתי לבית אביה בהיותם במצרים וגו'". גלו לבבל — שכינה עמהן, שנאמר: "למענכם שלחתי בבלה". ואף כשהן עתידין לינאל — שכינה עמהן, שנאמר: "ושב הי אלקיך את שבותך". "והשיב" לא נאמר, אלא "ושב". מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמהן מבין הגליות.

It was taught: R. Shimon b. Yohai said: Come and see how beloved are Israel to G-d—... every place to which they were exiled the Shekhinah (G-d's Divine Presence) went with them. They were exiled to Egypt and the Shekhinah was with them, as it says, "Did I reveal myself to the house of your father when they were in Egypt" (II Samuel 2:27). They were exiled to Babylon, and the Shekhinah was with them, as it says, "For your sake I was sent to Babylon" (Isaiah 43:14).

... And when

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

הערת קה"ת

ספרי במדבר לה, לד. וראה מגילה כט, א. ירושלמי תענית פ"א, ה"א. מכילתא בא ספרי"ד. ועי' ספרי בהעלותך [י, לה] סד"ה ויהי בנסוע הארון. ובמסעי ד"ה ולא תטמא את הארץ [לה, לד], ע"ש. וע"ל מטות (פד [פג] סע"ד). ועי' זה"ח רות ד"ה ד"א עיר קטנה הדי' (צו, ג) די' ברדיטשוב תקפ"ה [כ]. [ובהוצאת מרגלית ליתא].

66 גלו לאדום שכינה עמהם

רבי נתן מלמד עד כמה ישראל אהובים: בכל מקום שגלו אליו, השכינה הייתה עמם — במצרים, בבבל, בעילם ובאדום. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על הניצוץ האלקי השרוי בגלות בתוך הנפש.

Sifrei Bamidbar 161:5 ספרי במדבר קס"א:ה'

... גלו למצרים שכינה עמהם, שנאמר (שמואל א ב) הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה; גלו לבבל שכינה עמהם, שנאמר (ישעיה מג) למענכם שולחתי בבלה; גלו לעילם שכינה עמהם,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 אני ישנה

"אני ישנה ולבי ער; קול דודי דופק: פתחי לי". המדרש על פסוק זה הוא המקור לביטוי "פתחו לי פתח כחודו של מחט".

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אָנִי יְשָׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רְעִיתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֵל קְנֻצוֹתַי רְסִיסֵי לַיְלָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 ושבית שבי

"ושבית שבי". הדברים מתפרשים כהפיכת הרע עצמו לטוב.

Deuteronomy 21:10 דברים כ"א:י

כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל־אֹיְבֶיךָ וַתִּגְנוּ הִ' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִית שְׁבִי:

When thou goest forth to battle against thine enemies, and the L-RD thy G-d delivereth them into thy hands, and thou carriest them away captive

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 הבגדים הצואים

"הסירו הבגדים הצואים מעליו"; והוא אמר: "ראה, העברתי מעליך עוונך". הסרת הבגדים הצואים היא משל להפיכת הרע לטוב.

Zechariah 3:4 זכריה ג:ד

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל־הַעֲמִידִים לִפְנֵי וַיֹּאמֶר הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצְּאִים מֵעָלָיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה הָעֲבָרְתִּי מֵעָלָיָה עֹנֶה וְהִלַּבֵּשׁ אֹתָהּ מִחֻצוֹת:

And he answered and spoke unto those that stood before him, saying: 'Take the filthy garments from off him.' And unto him he said: 'Behold, I cause thine iniquity to pass from thee, and I will clothe thee with robes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 שנתהפך הרע לטוב בהסרת הבגדים הצואים

בסוף פרק ט בתנאי מצטט אדמו"ר הזקן את עץ חיים בשם הזוהר, שהרע נהפך לטוב גמור, כמו היצר הטוב עצמו, כאשר מסירים ממנו את "הבגדים הצואים" — תענוגי העולם הזה שהוא לבוש בהם. כאן אדמו"ר הזקן מפנה לכך.

Tanya, Likkutei Amarim 9:6 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ט:ו

... נ' פֶּרֶק ג' בְּשֵׁם הַזֹּהַר, שֶׁהָרַע נִהְיָ לְהִיּוֹת טוֹב גָּמוּר כְּמוֹ יֵצֶר טוֹב מְמַשׁ, בְּהִסִּיר "הַבְּגָדִים הַצְּאִים" מִמֶּנּוּ, שֶׁהֵם תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא מְלֻבָּשׁ בָּהֶם.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

פסוקה 9

76 אם יהיה נדחק בקצה השמים משם יקבצך

"אם יהיה נדחק בקצה השמים, משם יקבצך ה' אלקיך". הפסוק נקרא כאן על קיבוץ הכוחות המפורזים של הנשמה.

Deuteronomy 30:4 דברים ל:ד

אִם־יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקֶצֶה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ:

If any of thine that are dispersed be in the uttermost parts of heaven, from thence will the L-RD thy G-d gather thee, and from thence will He fetch thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 וכך הקלע

אביגיל אומרת לדוד שה' "יקלעם בתוך כף הקלע" — את נפשות אויביו. כאן משמשת התמונה לתיאור הנשמה המיטלטלת בשל לבושה.

I Samuel 25:29 שמואל א כ"ה:כ"ט

וַיָּקָם אָדָם לְרֹדֶפְךָ וּלְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשְׁךָ וְהִיְתָה נַפְשִׁי אֲדֹנִי צְרוּרָה בְּצִרוֹר הַחַיִּים אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ וְאֵת נַפְשִׁי אֹיְבֶיךָ יִקְלָעָנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלֶעַ:

And though man be risen up to pursue thee, and to seek thy soul, yet the soul of my lord shall be bound in the bundle of life with the L-RD thy G-d; and the souls of thine enemies, them shall he sling out, as from the hollow of a sling

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 וראית בשביה אשת יפ"ת

"וראית בשביה אשת יפת תואר, וחשקת בה ולקחת לך לאשה". אשת יפת התואר היא עצם הנשמה הנתונה בשבי.

Deuteronomy 21:11 דברים כ"א:יא

וּרְאִיתָ בַּשְּׁבִיָּה אִשָּׁה יְפַת־תּוֹאֵר וְחִשַּׁקְתָּ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לָּךְ לְאִשָּׁה:

and seest among the captives a woman of goodly form, and thou hast a desire unto her, and wouldest take her to thee to thy wife

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 ורחל היתה יפ"ת

"ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה". המילים שנדרשו במאמר תורה אור המובא כאן.

Genesis 29:17 בראשית כ"ט:י"ז

וַעֲיַנִּי לְאֶה רַכּוֹת וְרַחֵל הָיְתָה יְפַת־תּוֹאֵר וַיִּפֶּת מְרֹאֶה:

And Leah's eyes were weak; but Rachel was of beautiful form and fair to look upon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 10

80 רובע ישראל

"מי מנה עפר יעקב, ומספר את רובע ישראל?" את "רובע" קוראים כרובד הרביעי — אצילות.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י

מִי מִנָּה עֶפְר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָיִם וְתִהְיֶי אַחֲרִיתִי כְּמֵהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine

end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 מי מנה

"מי מנה עפר יעקב?" מילות הפתיחה של המאמר המצוטט כאן.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י'

מי מנה עפר יעקב ומספר את רכע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 אף עשיתי

"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתי". בראתיו, יצרתיו ועשיתיו הם בריאה, יצירה ועשיה, ו"אף" כולל את אצילות.

Isaiah 43:7 ישעיהו מ"ג:ז'

כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתי:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 והדל לא ימעט

"העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל". הדיון של רעיא מהימנא על פסוק זה הוא נושא המאמר המצוטט כאן.

Exodus 30:15 שמות ל"ט:טו'

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשתיכם:

The rich shall not give more, and the poor shall not give less, than the half shekel, when they give the offering of the L-RD, to make atonement for your souls

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 נעשה אדם בצלמו

"נעשה אדם בצלמו כדמותנו". ה"צלם" מסביר את התואר של יפת התואר.

Genesis 1:26 בראשית א'כ"ו

ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמו כדמותנו ויחדו בדת הים ובעוף השמים ובהמה ובכל הארץ ובכל הרמש על הארץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 ויברא אלקים את האדם

"ויברא ה' את האדם בצלמו; בצלם אלקים ברא אותו". הקריאה הכפולה של "צלם" מתפרשת כשתי בחינות בנפש.

Genesis 1:27 בראשית א'כ"ז

ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו זכר ונקבה ברא אתם:

And G-d created man in His own image, in the image of G-d created He him; male and female created He them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א', כז. ראה אוה"ת פ' ואתחנן ע' ו.

86 ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים

בתחילת פרשת במדבר שואל הוזהר מדוע נאמר בפסוק גם "בצלמו" וגם "בצלם אלקים", ומשיב שישנן שתי בחינות, אחת זכרית ואחת נקבית. אדמו"ר חזקן מביא את הקטע הזה בפסקה הבאה.

Zohar, Bamidbar 1:1-7 ספר הוזהר, במדבר א'א-ז'

AND THE L-RD SPAKE UNTO MOSES IN THE WILDERNESS OF SINAI, IN THE TENT OF MEETING, ETC. R. Abba cited here the verse: "And G-d created man in his own image, in the image of G-d created he him", etc. (Gen. 1, 27). 'We have already explained', he said, 'that when the Holy One, blessed be He, created man, He made him in the image of the higher and the lower grades, so that he epitomised the whole, and ... his light shone forth from one end of the world to

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

87 ולכבודי בראתיו

"לכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתי". ירידת הנשמה דרך בריאה, יצירה ועשיה.

Isaiah 43:7 ישעיהו מ"ג:ז'

כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתי:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעי"ג מג, ז.

88 דאע"ג דאיהו לא חזי

רבינא מסיק שכאשר אדם נבהל בלי סיבה נראית לעין, "אף על פי שאינו רואה, מזולו רואה". אדמו"ר חזקן מזהה את המזל עם הנשמה שמעל הגוף.

Megillah 3a:14 מגילה ג'א:יד

אמר רבינא: שמע מינה: האי מאן דמיקבעית, אף על גב דאיהו לא חזי, מזליה חזי. מאי תקנתיה? ליקרי קריאת שמע. ואי קאים במקום הטופות — לינשוף מדוכתיה ארבע גרמידי. ואי לא — לימא הקי: "עיוא דבי טבחי שמינא מינאי".

Ravina said: We learn from this that if a man is seized with fright though he sees nothing, [the reason is that] his star sees. What is his remedy? He should recite the Shema. If he is in a place which is foul, he should move away from it four cubits. If he cannot do this, he should say this formula: "The goat at the butcher's is fatter than I am

89 הנך יפה דודי

"הנך יפה רעייתי, הנך יפה". יופי כביטוי לקשר שבין הנשמה לה'.

Song of Songs 1:16 שיר השירים א:ט"ז

הנך יפה דודי אף נעים אף ערשנו רעננה:

Behold, thou art fair, my beloved, yea, pleasant; Also our couch is leafy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש א, טז.

90 ועי' בזה"א ויחי דרמ"ה סע"א וע"ב

הקטע שם מסביר שהתשובה העליונה, "בכל מאדך", נקראת "שמים", הקשורים לאש ולשאפתה של הנשמה כלפי מעלה להיכלל במקורה; הוא מוסיף שכנסת ישראל נקראת "אשה", מילה שהוא קושר לאש.

הערת קה"ת

ראה לקמן שה"ש מט, ג. ובאוה"ת מדבר עי' צח.

91 בהתהפכות המדות של הרע לטוב ממש

בפרק י' בתניא מתואר הצדיק הגמור, שהרע עצמו נהפך בו לטוב באמצעות הסרה מוחלטת של "לבושיו הצואים", שלא כמו מי שהרע רק נדחה ממנו. אדמו"ר הוקן מצטט זאת כדי להסביר כיצד המדות נהפכות לטוב ממש.

Tanya, Likkutei Amarim 10:1-2 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"א-ב'

והנה, כשהאדם מגביר נפשו האלהית ונלקחם כל כך עם ההבדל, עד שמגרש ומבצר הרע שבה מחלל השמאלי, כמו שכתוב: "ובערך הרע מקרבך", ואין הרע נהפך לטוב ממש - נקרא "צדיק שאינו גמור" ו"צדיק ורע לו". דהיינו, שיש בו צדיק מעט מועד רע מחלל השמאלי, אלא שכפוף ובטל לטוב מחמת מיעוטו, ולכן, נדמה לו כי "ויגרשוהו וילך לו" כולו לגמרי, אבל באמת, אלו חלק וקלקל לו לגמרי כל הרע שבו - היה נהפך לטוב ממש...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

92 בקשו פני

"לך אמר לבי, בקשו פני; את פניך, הוי, אבקש". אדמו"ר הוקן מפרש את "פני" כנקודה הפנימית של האדם, ואת "פניך" כפנימיות של ה'.

Psalms 27:8 תהילים כ"ז:ח

לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש:

In Thy behalf my heart hath said: 'Seek ye My face'; Thy face, L-RD, will I seek

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כז, ח.

93 תעיתי כשה אובד

"תעיתי כשה אובד, בקש עבדך, כי מצוותיך לא שכחתי". יש להפיש ולגלות את הנקודה הפנימית הנסתרת.

Psalms 119:176 תהילים קי"ט:קע"ו

תעיתי כשה אבד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי:

I have gone astray like a lost sheep; seek Thy servant; For I have not forgotten Thy commandments

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיט, קעו.

94 ויעבור ה' על פניו

"ויעבור הוי' על פניו ויקרא" — פתיחת שלוש עשרה מידות הרחמים. "על פניו" מצביע על הפנימיות של ה'.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

ויעבר ה' על פניו ויקרא ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורחמים ואמת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ו.

95 דלית מחשבה תפיסא ביי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

96 דלית מחשבה תפיסא ביה

"בפתח אליהו", בהקדמה לתיקוני זוהר, אומר אליהו על ה': "לית מחשבה תפיסא בך כלל". התורה והמצוות הן הרצון והחכמה של עצמות זו שאי אפשר להשיגה.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני זוהר י"ז א:י"ב-י"ג

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

97 נקי קורא בתורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ברכות רפ"ג. ובכ"מ.

98 דאורייתא מחכמה נפקת

כאן רבי יצחק מביא את דברי חז"ל שהתורה יצאה מחכמה עילאה, רבי יוסי אומר מבינה, ורבי יהודה אומר שהיא כלולה בחכמה ובינה. מהדורות קה"ת מציינת זאת לצד זוהר 2:121a.

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר זוהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט

According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of understanding" and "forsake not the Torah of thy mother

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

99 חכמת אדם תאיר פניו

"חכמת אדם תאיר פניו". החכמה היא אור פנימי הניכר בפנים, ולכן התורה ממשיכה למטה את "פניו" של ה'.

Ecclesiastes 8:1 קהלת ח':א

מי כְּהִתְקַם וּמִי יוֹדֵעַ דְּבַר חֻקֵּי אָדָם תְּאִיר פָּנָיו וְעַל פָּנָיו לְשֹׁנָא:
Who is as the wise man? and who knoweth the interpretation
of a thing? A man's wisdom maketh his face to shine, And
the boldness of his face is changed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ח, א.

100 ויכתוב משה את מוצאיהם

"ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם". אלה המילים הפותחות את הביאור שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Numbers 33:2 במדבר ל"ג:ב'

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי ה' וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם:
And Moses wrote their goings forth, stage by stage, by the
commandment of the L-RD; and these are their stages at
their goings forth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 יאר פניו אתנו סלה

"יחנונו ויברכנו, יאר פניו אתנו סלה". באמצעות התורה והמצוות מאירות למטה "פניו" של ה'.

Psalms 67:2 תהילים ס"ז:ב'

אֱלֹהִים יַחַנְנוּ וַיְבָרְכֵנוּ יְאֹר־פָּנָיו אֲתָנוּ סֶלָה:

G-d be gracious unto us, and bless us; May He cause His
face to shine toward us; Selah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סז, ב.

102 תרי"ג מצות . . תרי"ך עמודי אור

שם מוסבר ש"248 מצוות עשה הן הכלים של ז"א המקבלים את האור הנמשך מכתר — 620 עמודי אור, שהם 613 מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן. באמצעות הכלים מתפשט האור בז"א, ומשם בבריאה, ביצירה ובעשיה.

הערת קה"ת

פרדס ש"ח, פ"ג. ע"ל בחקותי (מז, ב). וש"ג. [כ].

103 תרי"ך עמודי אור

רבי משה קורדובירו כותב שבתוך הכתר ישנם 620 "עמודי אור", כמניין כתר, שהתגלו לראשונה בתפילת רבי נחוניא בן הקנה. מהדורת קה"ת מציינת זאת ביחס לתרי"ג המצוות ולשבע המצוות, שהם 620 עמודי אור.

Pardes Rimmonim 8:5-6 פרדס רמונים ח':ה'-ו'

... ורבי יהודה חייט בפ"י המערכת הנק' מנחת יהודה פירש דין מלחמה מפני שהחכמה הוא הראשית אשר הופרש מן העיסה מן הצד הזה בא השנוי וההיפוך והדין וכו' כי מאחר שיש עילה ועלול יש היפוך כי העילה נותנת והעלול מקבל ולזה העלול הראשון דבק בו ועמו החסרון ומשם נתפשט כל מיני היפוך וטומאה וטהרה ושלום ומלחמה דין ורחמים כי מצד המשפיע יהיה רחמים ומצד המקבל יבא דין ומפני זה

כי החכמה היא התחלת הדין מן הצד שאמרנו לזה נקרא דין אע"פ שהדין בה הוא בכח בערך הדין החזק של הגבורה ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

104 הקב"ה מניח תפילין

רבי אבין בר רב אדא בשם רבי יצחק דורש שהקדוש ברוך הוא מניח תפילין מן הפסוק "נשבע ה' בימינו ובוזרוע עזו". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהמצוות קיימות, כביכול, בה' עצמו, וממשיכות למטה באמצעות קיומן.

Berakhot 6a:17-18 ברכות ו' א':י"ז-י"ח

אָמַר רַבִּי אֲבִין בַּר רַב אֲדָא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַנִּין שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנִיחַ תְּפִלִּין שְׁנָאָמַר: "נִשְׁבַּע ה' בְּיָמֵינוּ וּבְזִרְעוֹ עֲזוֹ". "בְּיָמֵינוּ" — זו תוֹרָה, שְׁנָאָמַר: "מִיָּמֵינוּ אֵשׁ דָּת לְמוֹ", "וּבְזִרְעוֹ עֲזוֹ" — אֵלּוּ תְּפִלִּין, שְׁנָאָמַר: "הִי עַל לְעֲמֹוֹ תָּנָי".

Rab Abin b. Rab Adda said in the name of R. Isaac : Whence is it that the Holy One, blessed be He, lays Tefillin ? As it is said, "The L-rd hath sworn by His right hand, and by the arm of His strength" (Is. Ixii. 8). "By His right hand" means Torah ; as it is said, "At His right hand was a fiery law unto them" (Deut. xxxiii. 2); "by the arm of His strength" means ... Tefillin, as it is said, "The L-rd will give strength unto

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

Zohar I, 147a זח"א קמו, א

הערת קה"ת

ברכות ו, א. וראה ג"כ זח"א קמו, א.

105 לך ה' הגדולה

ברכת דוד: "לך, הוי', הגדולה והגבורה והתפארת". שורשה של הנשמה למעלה הוא בתפארת, ולכן היא נקראת "יפת תואר".

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:י"א

לָךְ הִי הַגְּדֹלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לָךְ הִי הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כט, יא.

106 דאורייתא תחכמה נפקת

הוזהר אומר שהתורה יצאה מן החכמה, מן המקום שנקרא "קדוש". לכן לימוד התורה ממשיך את חכמתו של ה'.

Zohar II, 121a זח"ב קכא, א

הערת קה"ת

זח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

16 פסקה

107 וצדקה כנגד כולם

רבי אסי מלמד שהצדקה שקולה כנגד כל המצוות האחרות. אדמו"ר הזקן

heal him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נז, יט.

112 לרחוק שנעשה קרוב

רבי אבהו מלמד שבמקום שבו בעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד, שכן בפסוק נאמר תחילה "לרחוק" ורק אחר כך "לקרוב". אדמו"ר הזקן מפרש את "לרחוק" כמי שנעשה קרוב.

Berakhot 34b:17-18 ברכות ל"ד ב:י"ז-י"ח

אמר רבי על רבי חנינא וכו': מנא הני מילי? אמר רבי יהושע בן לוי: דאמר קרא: "בזרע נבי שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר הי ורפאתיו". אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיח בן דוד ולעושה חסד, ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, ולמנהיג תלמיד חכם מנכסיו. אבל תלמידי חכמים עצמן — עין לא ראתה אלקים וולתה יעשה למחכה לו".

They declared concerning R. Hannina b. Dosa, etc. Whence is this? R. Joshua b. Levi said: For the Scriptures state, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near, saith the L-rd that createth the fruit of the lips; and I will heal him" (Is.lvii. 19). R. Hiyya b. Abba said in the name of R. Johanan : Every prophet prophesied only to marry his daughter to a disciple of the wise, and for him who transacts ... the affairs of a disciple of the wise

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב.

113 ראשי המטות

"ידבר משה אל ראשי המטות" מילות הפתיחה של מאמר המצוטט כאן.

Numbers 30:2 במדבר ל"ב:

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' And Moses spoke unto the heads of the tribes of the children of Israel, saying: This is the thing which the L-RD hath commanded

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 אחרי ה' אלקיכם תלכו

"אחרי ה' אלקיכם תלכו ... ואת מצוותיו תשמרו". מילות הפתיחה של מאמר המצוטט כאן.

Deuteronomy 13:5 דברים י"ג ה'

אחרי ה' אלקיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצוותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקו:

After the L-RD your G-d shall ye walk, and Him shall ye fear, and His commandments shall ye keep, and unto His voice shall ye hearken, and Him shall ye serve, and unto Him shall ye cleave

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

115 מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ

"את מי יש לי בשמים? ועמך לא חפצתי בארץ". הלב הפנימי אינו חפץ לא בשמים ולא בארץ, ואפילו לא בגן עדן, אלא בה' עצמו.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מי־לי בשמים ועמך לא־חפצתי בארץ:

מסביר מדוע: הצדקה היא חסד הניתן בחינם למי שנמצא בשפל.

Bava Batra 9a:12-13 כבא בתרא ט"א:י"ב-י"ג

... "והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו שלישית השקל בשנה לעבדת בית אלקינו". ואמר רב אסי: שקולה צדקה כנגד כל המצות, שנאמר: "והעמדנו עלינו מצות וגו'" - "מצוה" אין קתיב כאן, אלא "מצות". (סימן: גדול, מקדש, משה) אמר רבי אלעזר: גדול המעשה יותר מן העושה - שנאמר: "והיה מעשה הצדקה שלום, ועבדת הצדקה השקט וקטח עד עולם"; וכה - "הלא פרש לרעב לחמה". לא וכה - "ועניי מרודים תביא בית".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ב"ב ט, א.

108 להחיות רוח שפלים

"אני שוכן במרום ובקדושה, ואת דכא ושפל רוח, להחיות רוח שפלים." "השפלים" הם כל הדרגות של העולמות.

Isaiah 57:15 ישעיהו נ"ז:ט"ו

כי כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכנז ואת־דכא ושפ־לרוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים:

For thus saith the High and Lofty One That inhabiteth eternity, whose name is Holy: I dwell in the high and holy place, With him also that is of a contrite and humble spirit, To revive the spirit of the humble, And to revive the heart of the contrite ones

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נז, טו.

109 דכולא קמי' כלא חשיב

הוזהר מתאר את ה' כשורש כל העולמות, שלפניו הכול נחשב לאין. לכן כל דרגה בעולמות היא "שפלה" לפניו.

Zohar I, 11b זח"א י"א, ב

הערת קה"ת

זח"א י"א, ב.

110 והי' מעשה הצדקה שלום

"והיה מעשה הצדקה שלום". הצדקה מביאה שלום — חיבור בין העליונים לתחתונים.

Isaiah 32:17 ישעיהו ל"ב:י"ז

והיה מעשה הצדקה שלום ועבדת הצדקה השקט וקטח עד־עולם:

And the work of righteousness shall be peace; And the effect of righteousness quietness and confidence for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי לב, יז.

111 שלום שלום לרחוק ולקרוב

"שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר הוי' ורפאתיו". הרחוק מוזכר תחילה.

Isaiah 57:19 ישעיהו נ"ז:י"ט

בזרע נבי שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ורפאתיו:

Peace, peace, to him that is far off and to him that is near, Saith the L-RD that createth the fruit of the lips; And I will

תענית כו, ב. וראה רש"י בשה"ש ג, יא ובמצודות דוד שם.

120 רוח אייתי רוח

הוזהר מלמד שהכול תלוי בתשוקה: "רוח מושכת רוח ומביאה רוח", והסימן לכך הוא "אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף". כאשר אדם מעורר אהבה לקדוש ברוך הוא, הוא מעורר את יד ימינו אליו.

Zohar II, 162b זח"ב קסב, ב

הערת קה"ת

זח"ב קסב, ב.

121 אם ישים אליו לבו

"אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף". הוזהר מפרש זאת כסימן לכך שרוח מלמטה מושכת רוח מלמעלה.

Job 34:14 איוב ל"ד:י"ד

אם־ישים אֵלָיו לְבוֹ רִחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לד, יד.

פסקה 18

122 והבאתה אל תוך ביתך

"והבאתה אל תוך ביתך, וגלחתה את ראשה ועשתה את ציפורניה". הפסוק שעניינו מבואר בסעיף ד'.

Deuteronomy 21:12 דברים כ"א:י"ב

וְהִבֵּאתָהּ אֶל־בֵּיתְךָ וְגִלַּחְתָּהּ אֶת־רֹאשָׁהּ וְעָשִׂיתָהּ אֶת־צִפּוֹרְנֶיהָ:

then thou shalt bring her home to thy house; and she shall shave her head, and pare her nails

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 פי ויקרא ד"ו סע"א

ההערה מפנה לשם בקשר לקטע זה מהוזהר; תוכנו אינו מצוטט בהערה.

הערת קה"ת

נוכר גם לעיל פי' מוטות פד, ד. לקמן שה"ש כא, כ. וראה אוה"ת נ"ך כרך א עי' תעג.

124 נפלה לא תוסיף קום

רבי שמעון מסביר שבגלות האחרונה כנסת ישראל לא תשוב כנחות עצמה, כפי שהיה בגלויות קודמות; המלך עצמו יבוא, יאחו בידה, יקים אותה ויביא אותה להיכלו. זו העלייה מלמעלה שמתאר אדמו"ר הזקן.

Zohar, Vayikra 10:80-11:88 ספר זוהר, ויקרא י"פ-י"א:פ"ח

So the Community of Israel, on all previous occasions in which she was in exile, when the appointed time came, used to return of herself to the King; but in this exile the Holy One, blessed be He, will himself take her by the hand and raise her and comfort her and restore her to his palace. So it is written: 'In that day I will raise up the tabernacle of David that is fallen' (Amos 9, 11), the 'tabernacle of David' being 'identical with the 'Virgin of Israel

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 17

116 מי זאת עולה מן המדבר

"מי זאת עולה מן המדבר, מתרפקת על דודה?" הנשמה עולה ונצמדת לה עצמו.

Song of Songs 8:5 שיר השירים ח:ה

מי זאת עלה מן־המדבר מתרפקת על־דודה תחת התפוח עוררתיה שמה חבלתה אמה שמה חבלה ילדתה:

Who is this that cometh up from the wilderness, Leaning upon her beloved? Under the apple-tree I awakened thee; There thy mother was in travail with thee; There was she in travail and brought thee forth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ח, ה.

117 ולקחת לך לאשה

"יושקת בה, ולקחת לך לאשה". נישואי הנשמה עם ה', שצריכה להקדים להם תשוקה.

Deuteronomy 21:11 דברים כ"א:י"א

וְרָאִיתָ בַּשָּׂבִיָּה אִשֶּׁת יִפְתָּתָאֲר וְחָשַׁקְתָּ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לָּךְ לְאִשָּׁה:

and seest among the captives a woman of goodly form, and thou hast a desire unto her, and wouldest take her to thee to wife

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 ביום ההוא . . תקראי לי אישי

"והיה ביום ההוא נאום הוי", תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי". קשר של אהבה ולא של אדנות.

Hosea 2:18 הושע ב:י"ח

וְהָיָה בְיוֹם־הַהוּא נֶאֱמַרְהי תִקְרָאִי אִישִׁי וְלֹא־תִקְרָאִי־לִי עוֹד בְּעָלִי:

And it shall be at that day, saith the L-RD, That thou shalt call Me Ishi, And shalt call Me no more Baali

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ב, יח.

119 ביום חתונתו זה מ"ת

המשנה מפרשת את "ביום חתונתו" (שיר השירים 3:11) כיום מתן תורה. התורה היא החתן וישראל היא הכלה.

Taanit 26b:6-7 תענית כ"ו ב:ו-ז

וכן הוא אומר: "צִיֵּאִינָה וְרֵאִינָה בְנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלָמָה בְּעֶטְרָה שְׁעִטְרָה לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׁמֻחָת לְבוֹי". "ביום חתנתו" — זה מתן תורה, "ביום שְׁמֻחָת לְבוֹי" — זה בְּנֵי בֵית הַמִּקְדָּשׁ, שִׁיבְנָהּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. גַּם בְּשִׁלְשָׁה פְּרָקִים בְּשָׁנָה כְּהָנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶם כּו'. תַּעֲנִיּוֹת וּמַעֲמָדוֹת מִי אֵיכָא מוֹסָף חֲסוּרִי מִיַּחְסָרָא, וְהִכִּי קִתְּנִי: בְּשִׁלְשָׁה פְּרָקִים כְּהָנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶן כָּל זְמַן שְׁמֵתִפְלִילִין, וְיֵשׁ מִהֶן אֲרֻבָּעָה פְּעָמִים בְּיוֹם — שְׁחִירִית ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

125 נפלה לא תוסיף קום

ברעיא מהימנא בפרשת פינחס נאמר שהשכינה, שעליה נאמר "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל", לא תקום באמצעות בחינה אחרת, ולכן "ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת".

Zohar, Pinchas 123:842-856 ספר הזהר, פנחס ק"ג:תתמ"ב-תתנ"ו

126 נפלה לא תוסיף קום

"נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל". הטקסט עצמו מציין שהפסוק מופיע בראש פרק ה' בספר עמוס.

Amos 5:2 עמוס ה':ב'

נְפֹלָה לֹא־תוֹסִיף קוֹם בְּתוֹלֶת יִשְׂרָאֵל נִשְׁשָׁה עַל־אֲדָמָתָה אִין מְקִימָהּ:
The virgin of Israel is fallen, She shall no more rise; She is
cast down upon her land, There is none to raise her up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 נפלה לא תוסיף קום

בוהר בפרשת ויחי הפסוק מתפרש באופן אחר: נפילת השכינה דומה לנפילתו של אריה, שרובץ רק כדי לזנק ולהתגבר. אדמו"ר הזקן מציין שפירוש זה שונה מהפירוש שבפרשת ויקרא.

Zohar, Vayechi 59:575-60:585 ספר הזהר, ויחי נ"ט:תקע"ה-ס':תקפ"ה
So, too, the Shekinah, which, although it is fallen, remains
strong like a lion and a lioness. For just as these crouch only
to spring upon their prey, which they smell from afar, so the
Shekinah only crouches to take vengeance on idolaters and
to spring upon them

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

128 ביום ההוא אקים

"ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת". העלייה שבאה מלמעלה.

Amos 9:11 עמוס ט':יא

בְּיוֹם הַהוּא אֲקִים אֶת־סֹכֶת דָּוִד הַנִּפְלֹת וְגִדְרֹתֶיהָ אֶת־פְּרָצֶיהָ וְהִרְסֹתֶיהָ
אֲקִים וּבְנִיתֶיהָ כִּימֵי עוֹלָם:

In that day will I raise up The tabernacle of David that is fall-
en, And close up the breaches thereof, And I will raise up his
ruins, And I will build it as in the days of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

עמוס ט, יא.

129 חד אמר שהם

על הפסוק "ושמתי כדכד שמשותיך" נחלקו שני חכמים: אחד אמר שהם, ואחד אמר ישפה, וה' אמר: "יהא כדן וכדין". אדמו"ר הזקן מקשר את שני הפירושים בוהר לשתי הדעות הללו.

Bava Batra 75a:9 בבא בתרא ע"ה א:ט'

"וּשְׁמַתִּי כְּדָכְד שְׁמֻשְׁתִּיךָ" - אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי: פְּלִיגִי דְתַרִּי מְלֻאכִי בְּרֻקְיעָא - גְּבַרְיָאֵל וּמִיכָאֵל; וְאָמַרִי לֵה תַרִּי אָמוּרָאִי בְּמַעְרְבָא, וּמֵאֵן אֵינוֹן - יְהוּדָה וְחֻזְקִיָּה בְּנֵי רַבִּי חֲזִיָּא; חָד אָמַר: שׁוֹהֵם, וְחָד אָמַר: יִשְׁפָּה. אָמַר לְהוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: לְהוּי כְּדִין וְכְדִין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

130 בוח"א ויחי דרל"ז ב'

לפי ההערה, לשון קטע זה מהזוהר מצוטטת שם, לצד הפניה לתורה אור.

הערת קה"ת

ראה הלשון באוה"ת פ' בהעלותך ע' שעב. ומה שמציין שם לתו"א.

131 כמים הפנים

"כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". פנייתו של ה' אל האדם משקפת את פנייתו של האדם אליו.

Proverbs 27:19 משלי כ"ז:י"ט

כַּמִּים הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לִב־הָאָדָם לְאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to
man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כז, יט.

132 תשוב ה'

הערת קה"ת מפנה ל־Zohar III, 105a למילים האלה.

Zohar III, 105a זח"ג קגב, א

הערת קה"ת

זח"ג קגב, א. ככג, א.

133 תשוב ה'

הרעיא מהימנא מסביר את התשובה באמצעות אותיות השם: באמצעות יראה, אהבה ותורה, הווי"ו חוזרת לה"א, ושם הו"י נעשה שלם.

Zohar, Nasso 4:38-49 ספר הזהר, נשא ד':ל"ח-מ"ט

134 והחזירנו בתשובה שלמה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

נוסח שמדוע דתפלת חול.

135 ויעבור הוי' על פניו

"ויעבור הוי' על פניו ויקרא", פתיחת שלוש עשרה מידות הרחמים, הנמשכות בזמן הסליחות.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו'

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פְּנֵיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אַרְךָ אָפִים וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: "The
L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering
;and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 19

136 וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה

"והיא תגלח את ראשה ותעשה את צפורניה". יש לקרוא זאת כהסרת העודף שבמוחין ובמדות.

Deuteronomy 21:12 דברים כ"א:י"ב

וְהִבְאֵתָה אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְגִלְחָה אֶת־רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת־צִפְרָנֶיהָ:

then thou shalt bring her home to thy house; and she shall
shave her head, and pare her nails

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

137 הנה שערות הראש הן מותרי המוחין

לפי ההערה, הקטע מצוטט בשני המקומות.

הערת קה"ת

קטע מובא באוה"ת ויקרא כרך א ע' קכה. ובכרך ג ע' תשנ.

138 חסד דרועא ימינא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ת"ז בהקדמה (פתח אלי").

139 חסד דרועא ימינא

ב"פתח אליהו" מתוארות הספירות כאיברים: "חסד — זרוע ימין, גבורה — זרוע שמאל". הציפורניים, הצומחות מן הידיים, מסמלות את העודף שבחסד.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני הזהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

140 אברהם שיצא ממנו

יעקב חשש שמא יש בין בניו מי שאינו ראוי, "כמו אברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו". בדברי אדמו"ר הזקן "אברהם שיצא ממנו וכו'" יש רמז ללשון זו.

Pesachim 56a:7 פסחים נ"ו א:ז

דאמר רבי שמעון בן לקיש: "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם". ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר: שמה חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו? אמרו לו בניו: "שמע ישראל, הי אלקינו הי אחד". אמרו: לשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

141 קדוש יהי גדל פרע

על הגזיר נאמר: "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו". בדרגה גבוהה, העודף הוא קדוש.

Numbers 6:5 במדבר ו:ה

כל־ימי נדר נזרו תער לא־יעבר על־ראשו עד־מלאת הימים אֲשֶׁר־יזיר לה־י קדש יִהְיֶה גדל פרע שער ראשו:

All the days of his vow of Naziriteship there shall no razor come upon his head; until the days be fulfilled, in which he consecrateth himself unto the L-RD, he shall be holy, he shall let the locks of the hair of his head grow long

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, ה.

142 כי כארץ תוציא צמחה

"כי הארץ תוציא צמחה". אלו המילים הפותחות מאמר המצוטט כאן.

Isaiah 61:11 ישעיהו ס"א:יא

כי כארץ תוציא צמחה ונגנה זרעיה תצמיח כן אדני הי יצמיח צדקה ותהלה נגד כל־הגוים:

For as the earth bringeth forth her growth, And as the garden causeth the things that are sown in it to spring forth; So

the L-rd GOD will cause victory and glory To spring forth before all the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 ונקדשתי בתוך

"ונקדשתי בתוך בני ישראל". אלו המילים הפותחות מאמר המצוטט כאן.

Leviticus 22:32 ויקרא כ"ב:ל"ב

ולא תחללו את־שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני הי מקדשכם:

And ye shall not profane My holy name; but I will be hal-
lowed among the children of Israel: I am the L-RD who hal-
low you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

144 מסטרא דדינא קשיא

בוהר על פרשת תזריע נאמר שהדינים התחתונים קשורים בשער, ולכן הוא מכונה "דינא קשיא", וכאשר מסירים את שער הראש, הדין נמתק. אדמו"ר הזקן מפנה לכך: "ראה פרשת תזריע, מה ע"ב".

Zohar, Tazria 23:115-24:123 ספר הזהר, תזריע כ"ג:קט"ו-כ"ד:קכ"ג

Because the lower judgements are attached to the hair of this one,¹According to the anthropomorphic symbolism of the Sifra di-Zeniutha. he is called "Stern Judgement", but when the hair is removed he becomes mitigated and the lower judgements are not held in readiness. Therefore he is called clean, as having emerged from the side of uncleanness, and here too it is written: "And if the hair of ish be fall-
en off his head, he is bald, he is clean

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

145 והעבירו תער

בטהרת הלויים נאמר: "והעבירו תער על כל בשרם". הלויים, שורשם בגבורה, מסירים את שערים.

Numbers 8:7 במדבר ח:ז

וכה־תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על־כל־בשרם וכבסו כגדיהם והטהרו:

And thus shalt thou do unto them, to cleanse them: sprinkle the water of purification upon them, and let them cause a razor to pass over all their flesh, and let them wash their clothes, and cleanse themselves

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ח, ז.

146 שער באשה ערוה

התלמוד למד ש"שער באשה הוא ערוה". אדמו"ר הזקן מסביר שכוחות החיצוניים יונקים מן המותרות הללו.

Berakhot 24a:17 ברכות כ"ד א:י"ז

אמר רב חסדא: שוק באשה ערוה, שנאמר: "צלי שוק עברי נהרות", וכתוב: "תגל ערותך וגם תראה חרפתך". אמר שמואל: קול באשה — ערוה, שנאמר: "כי קולך ערב ומראה נאווה". אמר רב ששת: שער באשה ערוה, שנאמר: "שערך כעדר העזים".

Rab Hisda said : The calf of a woman's leg is to be regarded as nakedness; as it is said, "Uncover the leg, pass through the rivers" (Is. xlvii. 2) and it continues, "Thy nakedness shall be uncovered, yea, thy shame shall be seen" (Is. xlvii. 3). Samuel said : A woman's voice is to be regarded as

פסוקה 20

152 והסירה את שמלת שביה

"והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים". הפסוק שעליו מבארת פסוקה זו.

Deuteronomy 21:13 דברים כ"א:י"ג

והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לה לאשה:

and she shall put the raiment of her captivity from off her, and shall remain in thy house, and bewail her father and her mother a full month; and after that thou mayest go in unto her, and be her husband, and she shall be thy wife

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

153 בבואה דבבואה לית להו

רבי חנינא אומר שלשדים יש בבואה, אך אין להם בבואה דבבואה. אדמו"ר חזק מיישם זאת על צד הרע, שיש לו מקיף אחד אך לא מקיף שני.

Yevamot 122a:9-10 יבמות קכ"ב א:ט-י

ואינהו נמי אית להו בבואה! דחזו לקה בבואה דבבואה. ודלמא לדידהו אית להו בבואה דבבואה. אמר רבי חנינא, אמר לי יונתן שידא: בבואה — אית להו, בבואה דבבואה — לית להו. ודלמא צרה הואי? תנא דבי רבי ישמעאל: בשעת הספנה כותבין ונותנין, אף על פי שאין מכירין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Gittin 66a:9-10 גיטין ס"ו א:ט-י

אינהו נמי אידימוי אידימו! דחזו לקה בבואה. אינהו נמי אית להו בבואה! דחזו לקה בבואה דבבואה. ודלמא אינהו נמי אית להו? אמר רבי חנינא: לימדני יונתן בנאי: בבואה אית להו, בבואה דבבואה לית להו. ודלמא צרה היא! תנא דבי רבי ישמעאל: בשעת הספנה, כותבין ונותנין אף על פי שאין מכירין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יבמות קכב, א. גיטין סו, א. ראה לקווי"ש ח"ד ע' 1201 הערה 49. בסה"מ תקס"ה כאן ע' תתכט ואילך מביא לשון הגמרא ומבאר זה "שארין לחיצונים אלא בחי אור מקיף אחד, והוא הנקי בבואה לפי שהמקיף הוא כדוגמת הצל בלבד (ולכך נק' צל מפני שאינו מלוכש כלל בגופו של אדם . . .) אבל אין לחיצונים מקיף השני שהוא מקיף למקיף כו' והוא הנקי בבואה דבבואה צל דצל כו', וזהו שאמר והסירה שמלת שביה כו' בחי מקיף אחד הנקי שמלה כי בבואה דבבואה לית להו". ע"ש.

154 בזה לעומת זה

"את זה לעומת זה עשה האלקים". לצד הרע יש מקיף משלו, העומד כנגד המקיף של הקדושה.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז:יד

הערת קה"ת

קהלת ז, יד.

155 עבירה גוררת עבירה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ד, ב.

nakedness ; as it is said, "For sweet is thy voice, and thy countenance is comely" (Cant. ii. 14). ab Sheshet said: A ... woman's hair is to be regarded as nakedness; as

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כד, א.

147 ע"ה אסור לאכול בשר

רבי מלמד שאסור לאדם שאינו לומד תורה לאכול בשר, ומי שעוסק בתורה רשאי לאכול אותו. אדמו"ר חזק מסביר שהבשר מוריד את האדם שאינו לומד תורה.

Pesachim 49b:3 פסחים מ"ט ב:ג

תנאי, רבי אומר: עם הארץ אסור לאכול בשר, (בהמה) שנגמר: "זאת תורת הבהמה והעוף": כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף, וכל שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים מט, ב. וראה לעיל פ' בהעלותך לא, ג.

148 צדיק אוכל לשובע נפשו

"צדיק אוכל לשובע נפשו". אכילה אינה מורידה את תלמיד החכם.

Proverbs 13:25 משלי י"ג:כ"ה

צדיק אכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר:

The righteous eateth to the satisfying of his desire; But the belly of the wicked shall want

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יג, כה.

149 שיחת חולין של ת"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

כ"ה הלשון בע"ז יט, א.

150 שיחת חולין של תלמידי חכמים

רב אחא בר אדא בשם רב לומד מן הפסוק "ועלהו לא יבול" שגם שיחת חולין של תלמידי חכמים טעונה לימוד. אדמו"ר חזק מדגיש "של תלמידי חכמים": אצלם גם המתנות שייכות לקדושה.

Avodah Zarah 19b:6 עבודה זרה י"ט ב:ו

"ועלהו לא יבול", אמר רב אחא בר אדא אמר רב, ואמרי לה אמר רב אחא בר אבא אמר רב הקמונא אמר רב: שאפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד, שנגמר: "ועלהו לא יבול".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

151 שלא יורידנו ויחזירנו לסורו ח"ו

ההערה מפנה שם למילים האלה; תוכן הדברים אינו מובא בהערה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויקרא כרך ג (ראה גם שם ע' רו. וסה"מ תרל"ו ח"ב ע' תקיב). לקמן פ' נצבים נב, סע"א מציין שכאן מדבר בענין תשובת הגדר ע"ש.

156 עבירה גוררת עבירה

בן עזאי מלמד שמצווה גוררת מצווה ועבירה גוררת עבירה. המקיף של צד הרע מושך את האדם הלאה.

Pirkei Avot 4:2 משנה אבות ד':ב'

בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה כבחמורה, ובורח מן העברה. שמצוה גוררת מצוה, ועברה גוררת עברה. ששכר מצוה, מצוה. ושכר עברה, עברה:

Ben Azzai said: Be quick in performing a minor commandment as in the case of a major one, and flee from transgression; For one commandment leads to another commandment, and transgression leads to another transgression; For the reward for performing a commandment is another commandment and the reward for committing a transgression is a transgression.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

157 ומטמאין אותו הרבה

"אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה; מלמטה מטמאין אותו מלמעלה". המקיף של הטומאה בא מלמעלה מעצמו.

Yoma 39a:3-4 יומא ל"ט א:ג-ד'

תנו רבנן: "(אל) תטמאו בהם ונטמאתם בהם", אדם מטמא עצמו מעט — מטמאין אותו הרבה. מלמטה — מטמאין אותו מלמעלה. בעולם הזה — מטמאין אותו לעולם הבא. תנו רבנן: "והתקדשתם והייתם קדושים", אדם מקדש עצמו מעט — מקדשין אותו הרבה, מלמטה — מקדשין אותו מלמעלה, בעולם הזה — מקדשין אותו לעולם הבא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
יומא לט, א.

158 עוונותיכם מבדילין

"כי אם עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". החטאים מפרידים את האור האלוהי מהנקודה הפנימית שבלב.

Isaiah 59:2 ישעיהו נ"ט ב'

כי אם־עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם וחסאותיכם הסתירו פנים מקם משמוע:

But your iniquities have separated Between you and your G-d, And your sins have hid His face from you, That He will not hear

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ישעיי נט, ב.

159 כל תמוט עולם ועד

"יסד ארץ על מכוניה כל תמוט עולם ועד". כאן, האהבה שבנקודת הלב נעשית קבועה.

Psalms 104:5 תהילים ק"ד ה'

יסד־ארץ על־מכוניה בלי־תמוט עולם ועד:

Who didst establish the earth upon its foundations, that it should not be moved for ever and ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

160 בבכי יבאו

הערת קה"ת מפנה לJeremiah 31:8 למילים האלה.

Jeremiah 31:8 ירמיהו ל"א ח'

הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתיים מירכתי־ארץ בהם עור ופסח הרה וילדת יחדו קהל גדול לשובו הנה:

Behold, I will bring them from the north country, And gather them from the uttermost parts of the earth, And with them the blind and the lame, The woman with child and her that travaileth with child together; A great company shall they return hither

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ירמיי לא, ח.

161 בבכי יבואו

"בבכי יבואו, ובתחנונים אוכילם." הבכי שלעתיד לבוא, התשובה העליונה.

Jeremiah 31:9 ירמיהו ל"א ט'

בבכי יבאו ובתחנונים אוכילם אוליכם אלי־נחלי מים בדרך ישר לא יקשלו כה כִּי־הייתי לישראל לאב ואפרים בכרי הוא:

They shall come with weeping, And with supplications will I lead them; I will cause them to walk by rivers of waters, In a straight way wherein they shall not stumble; For I am become a father to Israel, And Ephraim is My first-born

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

162 והנה נער בוכה ותחמול

בת פרעה פתחה את התיבה: "והנה נער בוכה, ותחמול עליו." הבכי מעורר רחמים.

Exodus 2:6 שמות ב:ו'

ותפתח ותראהו את־הילד והנה־נער בכה ותחמל עליו ותאמר מילדי העברים זה:

And she opened it, and saw it, even the child; and behold a boy that wept. And she had compassion on him, and said: 'This is one of the Hebrews' children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות ב, ו.

163 אין שליט ברוח לכלוא

"אין שלטון באדם לכלוא את הרוח". דבקות הנשמה בשורשה היא מעבר לשליטתה.

Ecclesiastes 8:8 קהלת ח:ח'

אין אדם שליט ברוח לכלוא את־הרוח ואין שלטון ביום המות ואין משלחת במלחמה ולא־ימלט רשע את־בצעלו:

There is no man that hath power over the wind to retain the wind; neither hath he power over the day of death; and there is no discharge in war; neither shall wickedness deliver him that is given to it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
קהלת ח, ח.

164 ויקח מן הבא בידו מנחה

יעקב ילקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו. "אלה מילות הפתיחה של מאמר המצוטט כאן.

Genesis 32:14 בראשית ל"ב:יד

וַיֵּלֶן שָׁם בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן־הַבָּא בְיָדוֹ מִנְחָה לְעִשָׂו אָחִיו:

And he lodged there that night; and took of that which he had with him a present for Esau his brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

165 וקבל היהודים

"והיהודים קיבלו עליהם לעשות כאשר החלו. "אלה מילות הפתיחה של מאמר המצוטט כאן.

Esther 9:23 אסתר ט:כ"ג

וְקָבַל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר־הָחִלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֶת אֲשֶׁר־כָּתַב מֶרְדֳּכַי אֲלֵיהֶם:

And the Jews took upon them to do as they had begun, and as Mordecai had written unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

166 בשם האריז"ל

ההערה שואבת משם את רשימת המקורות לאמירה זו של האריז"ל, ומפנה ל-p. 208 לדיון מורחב בה.

הערת קה"ת

הובא בפע"ח שער השופר (רפ"ה). ובבאה"ט שו"ע או"ח (סי' תקפ"ד סק"ג). [כ]. שער הכוונות דרושי ר"ה (קודם דרוש א'). סידור האריז"ל סוף סדר הנסירה. — לקו"ש ח"ט ע' 206. ראה בארוכה שם ע' 208. ובסי' מאמרי אדה"ז — הקצרים ע' תמח ואילך.

167 שכל מי שאינו בוכה

ההערה מציינת שבכתבי האריז"ל הנוסח הוא "מי שאינו בוכה", ללא המילה "כל", ואילו במקומות רבים בחסידות, ובהם קטע זה ולקוטי תורה, ראש השנה 55d, מובא הנוסח "כל מי שאינו בוכה". היא מפנה גם ל-37d, במאמר הבא, שם מוסיף אדמו"ר הזקן שבכי זה אינו נובע מעצבות, אלא דומה לדמעותיו של רבי עקיבא על סודות שיר השירים; זו בחינת "בבכי יבואו" ויום הכיפורים.

הערת קה"ת

גירסתנו בכתבי האריז"ל שם הוא: "מי שאינו בוכה" (כלי תיבת "כל"). אבל בכ"מ בדא"ח (לקו"ת תצא לו, ג. ר"ה נה, ד. דרך חיים יג, רע"ד. כא, רע"א. ועוד) הובא "כל מי כו". — לקו"ש ח"ט ע' 206. ראה לקמן לו, ד. במאמרי אדה"א תצא ע' תקו (נדפס תשמ"ז) "מי שאינו בוכה". ובסה"מ תקס"ה ח"ב (נדפס בשנת תש"מ) ע' תתמ בשם כתבי האריז"ל "דכל מי שאינו".

168 אין נשמתו שלימה

ההערה שואלת מדוע שלמות הנפש תלויה דווקא בבכי, ומסבירה שהבכי נובע מריבוי השפע האלוהי במוחין, כאשר האורות המקיפים של השכל גוברים בעוצמה רבה מדי; ולכן מי שאינו בוכה — "אין נפשו שלמה מבחינת המקיפים של הנפש".

הערת קה"ת

בסה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתמא הקשה "דלכאורה יפלא ענין שלמות הנשמה לבכ"י דוקא" ומבאר שבכ"י באה מסיבת יתרון תגבורת השפע במוח שבראש, וה"ז מצד הארת בחי' המקיפים דמוחין כשמתגברים יותר מדאי, ולכן מי שאינו בוכה "אין נשמתו שלימה מבחי' אור המקיפים דנפש כו" ע"ש. ובענין הבכי ראה לקמן לו, ד.

169 כל מי שאינו בוכה ברי"ה ויוה"כ אין נשמתו שלימה

רבי חיים ויטאל כותב שרבו, האריז"ל, היה בוכה בראש השנה וביום הכיפורים, ואמר שמי שאינו בוכה בימים אלה, נשמתו אינה טובה ושלמה. במהדורת קה"ת מצוין שבכתבי האריז"ל כתוב "מי שאינו בוכה", בלי המילה "כל".

Pri Etz Chaim, Gate of the Shofer 5:2-3 פרי עץ חיים, שער השופר ה:ב"ג

גם היה מנהג מורי ז"ל לבכות ברי"ה וביה"כ, ואמר כי מי שאינו בוכה בימים אלו, אין נשמתו טובה ושלמה. גם אמר, כי מי שבוכה אז מעצמו, ומעורר אז בבכיה גדולה מאליו, כי אותה שעה דנין אותו בב"ד של מעלה, ונפשו מרגשת, ולזה בא לו ככיה: כבר נתבאר, כי בלחש דמוסף, עולים שניהם בגבורה דבינה, ויכוין בהו"ה בנקוד שורק בו, נגד יסוד, הנקרא מוסף, כמ"ש כבר בשער השבת. ויאמר ג' ברכות ראשונות - אבות, וגבורות, וקדושת השם, ומפני חטאינו וגו', ובחדש השביעי וגו', ואח"כ יאמר עלינו לשבח ככוונת שנתבאר כבר בתפלת

...

Pri Etz Chaim (Public Domain)

170 ועיקרה ביוה"כ"פ

ההערה מפנה לשם להסבר מדוע בכי זה שייך בעיקר ליום הכיפורים; ההסבר אינו מובא בהערה.

הערת קה"ת

ראה ביאור בלקו"ש ח"ט ע' 208 הערה 41.

171 שלא יורידנו ויחזירנו לסורו ח"ו

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ויקרא כרך ג (ראה גם שם ע' רו. וסה"מ תרל"ו ח"ב ע' תקיב). לקמן פ' נצבים נב, סע"א מציין שכאן מדבר בענין תשובת הגדר ע"ש.

172 ר"ע כשאמר שה"ש

הערת קה"ת מפנה לב' Zohar I, 98b למילים האלה.

Zohar I, 98b זח"א צח, ב

הערת קה"ת

ראה זח"א צח, ב. ט"ז או"ח סרפ"ח סק"ב, בשם ז"ח.

173 ברי"ה ויו"כ

במקום שבכתבי האריז"ל נאמר "בראש השנה וביום הכיפורים", דרך חיים מצטט את הדברים בנוסח "בעשרת ימי תשובה".

הערת קה"ת

כ"ה בפע"ח סי' האריז"ל ושה"כ שם. אבל בדרך חיים יג, רע"ד (מ"כתבי המקובלים") כא, רע"א (מ"סי הקבלה"): בעש"ת. (בלקו"ת נצבים מה, ד — מכהאריז"ל: בימים נוראים. בלקו"ת ר"ה נה, ד — מכהאריז"ל: ברי"ה). — לקו"ש ח"ט ע' 206.

174 לפני הוי' תטהרו

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם; מכל חטאתיכם לפני הוי' תטהרו." יום הכיפורים, יום התשובה העליונה.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:ל

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Sifsei Chachomim Chumash, Metsudah Publications, 2009 (CC-BY-NC); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0); Wikisource (CC-BY-SA); Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Pardes Rimmonim (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Pri Etz Chaim (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/ki-seitzei/2/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק